

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER

ÖVERSÄTTARPROGRAMMET

Motsvarigheter i svenskan till franskans *futur simple*

Uttryck för framtid i ett ekvivalensperspektiv utifrån ett antal
originalromaner och deras översättningar

Miriam Remdahl

Examensarbete för masternivå
VT 2013

Handledare: Mårten Ramnäs
Examinator: Iah Hansen

Sammandrag

I denna uppsats undersöks vilka uttryck för framtid i svenskan som svarar mot franskt futurum i form av *futur simple*. Undersökningen utgår från åtta originalromaner med franska respektive svenska som källspråk samt deras översättningar, hämtade ur en parallellkorpus.

Alla förekomster av *futur simple* i materialet har identifierats och kategoriserats i förhållande till deras svenska motsvarigheter. De viktigaste motsvarigheterna är svenskt futurum i form av konstruktionerna *kommer att* + infinitiv respektive *ska/skall* + infinitiv, presens samt konstruktioner med modala hjälpverb. Exempel på de olika motsvarigheterna analyseras utifrån ett ekvivalensperspektiv där de vanligaste betydelserna för varje motsvarighet diskuteras i förhållande till de olika möjliga betydelser som *futur simple* kan omfatta. Betydelseerna ses utifrån begreppen tempus och modalitet.

De svenska motsvarigheterna kan var för sig rent generellt sägas endast motsvara delar av det betydelsefält som *futur simple* svarar mot, och en frågeställning gäller huruvida översättaren kan sägas ha kompenserat för detta. Inga belägg för en sådan kompensation kan dock ses utifrån denna analys.

Resultaten visar att *futur simple* motsvaras av svenskt futurum i knappt hälften av fallen. Därefter utgör presens den vanligaste kategorin, följd av kategorin för modala hjälpverb. Resultaten jämförs med och stöds på ett övergripande plan av en liknande studie inom området (Sandberg 1997).

Nyckelord: översättning, tempus, modus, modalitet, *futur simple*, futurum, svenska, franska

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte och forskningsfrågor	1
1.3 Material.....	2
1.4 Metod.....	3
2. Teori.....	5
2.1 Tidigare forskning	5
2.2 Tempus, modus och modalitet.....	7
2.2.1 <i>Tempus</i>	7
2.2.2 <i>Modus och modalitet</i>	9
2.3 <i>Futur simple</i> och andra möjligheter att uttrycka framtid i franskan .	10
2.3.1 <i>Funktionen hos futur simple i franskan</i>	10
2.3.2 <i>Futur simple i förhållande till andra sätt att uttrycka framtid</i> ...	11
2.4 Möjligheter att uttrycka framtid i svenskan	12
2.4.1 komma att + <i>infinitiv</i>	13
2.4.2 skola + <i>infinitiv</i>	14
2.4.3 <i>Presens</i>	15
2.4.4 <i>Modala hjälpverb</i>	15
2.4.5 <i>Andra tempus och modus</i>	16
2.4.6 <i>Sammanfattning av svenskans möjligheter att uttrycka framtid</i>	17
<i>i förhållande till futur simple</i>	17
2.5 Grammatiska regler som skiljer språken åt	17
2.6 Val av definition för ekvivalensbegreppet	18

3. Analys och diskussion	22
3.1 Från franska till svenska	22
3.1.1 <i>Futur simple – futurum</i>	22
3.1.2 <i>Futur simple – presens</i>	28
3.1.3 <i>Futur simple – futurum preteritum</i>	31
3.1.4 <i>Futur simple – modala hjälpverb</i>	31
3.1.5 <i>Futur simple – imperativ</i>	35
3.1.6 <i>Futur simple – andra syntaktiska konstruktioner</i>	36
3.1.7 <i>Sammanfattning av resultaten</i>	37
3.2 Från svenska till franska	37
3.2.1 <i>Futurum – futur simple</i>	38
3.2.2 <i>Presens – futur simple</i>	40
3.2.3 <i>Modala hjälpverb – futur simple</i>	41
3.2.4 <i>Andra syntaktiska konstruktioner – futur simple</i>	42
3.2.5 <i>Sammanfattning av resultaten</i>	43
3.3 Resultaten i jämförelse med andra studier	44
3.3.1 <i>Fördelning av textbaserade formella motsvarigheter</i>	44
3.3.2 <i>Temporalitet, modalitet och ekvivalens</i>	47
4. Sammanfattande diskussion	48
Referenser	50

1. Inledning

I det här kapitlet ger jag en bakgrund till min undersökning, anger syftet för den och formulerar mina forskningsfrågor samt presenterar och motiverar valet av material och metod för undersökningen.

1.1 Bakgrund

Ordet *futurum* härstammar från latinet och betyder 'framtida'. Ett uttalande om framtiden är ofta förknippat med ett visst mått av antagande och osäkerhet. Medan de händelser som tillhör det förflutna ses som fakta som vi inte kan påverka, kan det ännu inte inträffade utgöra en projektionsyta inte bara för våra antaganden om framtiden, utan också för våra önskningar och intentioner, och ytterst för vår önskan att kontrollera och bemästra världen.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Att en utsaga avser framtid kan markeras på olika sätt i olika språk. I både franskan och svenskan finns möjligheten att använda sig av verbens tempussystem genom specifika verbformer för att visa att den handling eller händelse man refererar till ännu inte har ägt rum. Med *verbformer* avses här både morfologiska sådana och sammansatta tempus. I båda språken finns dessutom olika sätt att genom dessa verbformer förmedla både rena tidsaspekter i utsagan, samt vilken inställning man som talare har till det sagda. Det kan handla om att uttrycka med vilken grad av säkerhet man tror att handlingen eller händelsen verkligen kommer att äga rum, samt huruvida denna handling eller händelse kan anses som önskvärd eller nödvändig.

Även om båda språkens verbsystem besitter olika möjligheter att uttrycka framtid, innebär dock inte detta att systemen motsvarar varandra

exakt, eller att exakt samma möjligheter finns att vid ett givet tillfälle uttrycka precis samma nyans ifråga om inställning till det sagda.

Frågan om hur och till vilken grad franskan och svenskan skiljer sig åt på denna punkt föranleder denna undersökning, som med avseende på tempusanvändning inom olika språk kan ses som en fortsättning på temat i min magisteruppsats (Remdahl 2012). Undersökningens syfte kan sägas vara tvådelat: Först och främst är syftet att ta reda på hur verbformer av den franska tempusformen *futur simple* översatts till svenska från fyra olika franska källtexter, samt vilka uttryck i fyra svenska källtexter som får en översättningsmotsvarighet i *futur simple* i översättning till franska. Vilka olika kategorier av svenska motsvarigheter kan urskiljas i materialet och hur de fördelar de sig? I vilken utsträckning stämmer resultaten överens med andra studier som gjorts på området?

Den andra delen av syftet är att ur ett ekvivalensperspektiv reflektera över och diskutera hur de olika översättningarna semantiskt påverkas av det faktum att vissa av de konstruktioner som används för att uttrycka futurum i svenskan har ett snävare betydelseomfång än de franska verbformerna i *futur simple*. Vilka val har gjorts för att uppnå ekvivalens på ett semantiskt plan i de svenska respektive franska översättningarna? Har översättaren ”kompenserat” för eventuellt betydelsebortfall eller betydelse tillägg på annat sätt (utöver själva verbformen/verbformerna) i den aktuella meningen?

Utöver dessa frågeställningar kan nämnas en hypotes formulerad av Vesta Sandberg (1997), som kan formuleras på följande sätt: Ju mer man avlägsnar sig från beskrivningen av tidsaspekt när det gäller futurum, desto svårare blir tolkningen av verbformen, och desto mer tenderar de båda språken att använda sig av olika uttryck (1997:135–136). Hypotesen beskrivs mer utförligt i avsnitt 2.1 nedan. Ett underordnat mål med denna undersökning är att se om det utifrån mitt material går att hitta belägg för denna hypotes.

1.3 Material

Materialet utgörs av totalt 274 franska källtextmeningar där *futur simple* ingår, liksom deras svenska översättningar, samt av totalt 97 svenska källtextmeningar och deras motsvarande franska översättningar. Detta material består enbart av romaner och är hämtat ur en parallellkorpus (Corpus Paral-

lèle Suédois–Français, CPSF), sammanställd av Pauli Kortteinen och Mårten Ramnäs (2002). Antalet källtextmeningar grundar sig på antalet träffar på *futur simple* i detta korpusmaterial.

Romanerna har valts ut slumpvis ur korpusen. Det handlar om åtta romaner på originalspråk samt en översättning av var och en av dem, alltså totalt sexton böcker. I fyra av dem är originalspråket franska: *Une femme* av Annie Ernaux (1987) i översättning av Katja Waldén (*Kvinnan*, 1993), *La maison assassinée* av Pierre Magnan (1984) i översättning av Christina Angelfors (*Stenängeln*, 1986), *Le nœud de vipères* av François Mauriac (1932) i översättning av Axel Claëson (*Ormboet*, 1932/1992) samt *La chambre bleue* av Georges Simenon (1964) som översatts av Kerstin Hallén (*Det blå rummet*, 1977).

De återstående fyra romanerna är istället skrivna på svenska och översatta till franska och är följande: *Pilgrim på havet* av Pär Lagerkvist (1962) i översättning av Marguerite Gay & Gerd de Mautort (*Pèlerin sur la mer*, 1963), *Barndom* av Jan Myrdal (1989 [1982]), översatt av Marc de Gouvenain & Lena Grumbach (*Enfance en Suède*, 1988), *Fungi: en roman om kärleken* av Agneta Pleijel (1993) i översättning av Anna Gibson (*Fungi: un roman sur l'amour*, 1997) samt *Jakt på vitt fält* av Mats Wägeus (1986) i översättning av Jean-Baptiste Brunet-Jailly (*Scène de chasse en blanc*, 1990).

Samtliga texter kan karaktäriseras som litterära 1900-talstexter. Med tanke på undersökningens art kommer ingen vikt att läggas vid varje texts specifika egenheter, vare sig med avseende på form eller på innehåll. Förhoppningen är istället att undersökningen utifrån dessa relativt moderna texter sammantaget ska kunna göra det möjligt att beskriva vilka betydelsenyanser som kan urskiljas i *futur simple*, samt till att kunna urskilja vilka uttryck som på motsvarande sätt används i svenskan.

1.4 Metod

Min undersökning kan beskrivas som en kontrastiv, mindre kvantitativ studie med kvalitativa inslag. Trots att textomfånget är relativt litet, kan det anses tillräckligt omfattande för att vissa generella tendenser ska kunna demonstreras.

Tillvägagångssättet för undersökningen är följande: Först har samtliga former av *futur simple* i de fyra romaner där franska är originalspråk

identifierats utifrån en sökning på verbformens sex olika personändelser, och jämförts med respektive översättningsmotsvarigheter i de svenska översättningarna. Den sammansatta tempusformen *futur antérieur*, som innehåller en form av *futur simple*, har dock valts bort för att begränsa studiens omfattning. Därefter har olika kategorier upprättats utifrån de olika översättningsmotsvarigheterna i svenskan, som jag här kort ska redogöra för:

Kategorierna bestämdes först utifrån vilket tempus som valts, vilket innebar en kategori för futurum, en för presens, och en för futurum preteritum. Tempus futurum innebär i sig två underkategorier, *kommer att* + infinitiv samt *ska/skall* + infinitiv. Utöver dessa utgörs en kategori av ett antal verb i presens som uttrycker framtid då de kombineras med infinitiv och då räknas till modala hjälpverb (*tänker/får/kan/vill/behöver/måste*). Även *lovar* räknas till denna grupp. Imperativ utgör en egen kategori. Utöver dessa kategorier finns exempel där ingen direkt översättningsmotsvarighet till *futur simple* kan identifieras, på grund av att översättaren valt en helt annan syntaktisk konstruktion för att återge källtextmeningens innehåll. Dessa exempel utgör också en egen kategori.

Resultaten har sedan räknats samman, och exemplifieras och diskuteras i undersökningens analysdel. Dessutom diskuteras konsekvenserna av specifika val av översättningsmotsvarighet inom varje kategori ur ett semantiskt perspektiv utifrån ekvivalensbegreppet.

Därefter har en undersökning utförts på motsvarande sätt utifrån de svenska originaltexterna med deras franska översättningar. Även utifrån dessa texter har verbformerna placerats in i ovan nämnda kategorier (med undantag av futurum preteritum och imperativ) samt i en kategori för övriga tempus, utifrån de förekomster i de svenska texterna som fått en motsvarighet i *futur simple* i översättningarna. Resultaten har sammanställts och redovisas också dessa i undersökningens resultatdel, samt diskuteras utifrån ett ekvivalensperspektiv. Här förs också ett kortare resonemang kring resultatens giltighet på ett generellt plan, utifrån det faktum att det i översättningar mycket ofta har visat sig finnas influenser från källspråksstrukturer (Gellerstam 1994:53).

Slutligen sammanfattas undersökningens båda delar med syftet att urskilja några generella tendenser när det gäller franskans och svenskans futurumanvändning i ett kontrastivt perspektiv. Undersökningens resultat jämförs också med resultaten från två andra studier som gjorts på området.

2. Teori

I denna del av uppsatsen redogör jag för de teoretiska resonemang som ligger till grund för undersökningen.

Först följer en kortare genomgång av tidigare undersökningar som utförts inom ämnesområdet, med målet att placera undersökningen i en vetenskaplig kontext.

Därefter följer en kort presentation av begreppen tempus, modus och modalitet, innan en genomgång av *futur simple* med avseende på betydelse och användningsområden tar vid. Därefter beskrivs de möjligheter som svenskan besitter när det gäller att uttrycka framtid på motsvarande sätt. Några specifika likheter och skillnader ifråga om de båda språkens tempus användning avseende framtid beskrivs också. Resonemangen utgår här i huvudsak från två källor: *Grammaire méthodique du français* av Riegel et al. (1994) samt *Svenska Akademiens Grammatik. 4. Satser och meningar* av Teleman et al. (1997).

Alla kursiveringar och all fetstil i de exempel som härrör från detta undersökningsmaterial är mina. Detta gäller för övrigt också alla exempel i analysdelen.

I det avslutande avsnittet görs en genomgång av ekvivalensbegreppet inom översättningsvetenskapen, och den definition av detta begrepp som ska gälla här bestäms utifrån undersökningens syfte.

2.1 Tidigare forskning

Undersökningar när det gäller franskans futurumsystem saknas inte. Som ett exempel kan nämnas en svensk studie av Lars-Göran Sundell, *Le temps futur en français moderne* (1991).

En rad kontrastiva studier när det gäller språkparet franska–svenska har också utförts genom åren inom olika områden. En relativt ny studie, *L'Atténuation en traduction. Étude traductologique des marqueurs de probabilité en français et en suédois* av Sofia Wastesson (2010) kan

innehållsmässigt i viss mån sägas gränsa till denna undersökning då den intresserar sig för modala markörer. När det gäller kontrastiva studier med avseende på tempus och futurum, ger en genomgång av tidigare forskning vid handen att antalet dock är relativt begränsat. Bland tidigare studier som gjorts inom detta område kan framför allt nämnas Vesta Sandbergs *Temps et traduction. Étude contrastive des temps de l'indicatif du français et du suédois* (1997), som kan beskrivas som en empirisk, kontrastiv studie med målet att beskriva tempus i indikativ i franska och svenska. Undersökningen utgår från en parallellkorpus av franska och svenska texter. I studien undersöks till vilken grad ett tempus från en grupp översatts med ett tempus från motsvarande tempusgrupp. Sandberg delar in tempus i fem olika grupper, varav en behandlar futurum. Här ingår både *futur simple* och *futur périphrastique* samt deras svenska motsvarigheter.

Vidare utgår Sandberg från hypotesen att de olika tempusgrupperna skiljer sig åt ifråga om abstraktionsnivå och att varje grupps abstraktionsnivå påverkar tendensen av förekomster av tempusgruppen ifråga att bli översatt med ett tempus från samma grupp. Hon kommer till slutsatsen att skillnaderna mellan de båda språken inom varje tempusgrupp är minst vid rent temporal användning, medan de på motsvarande sätt är störst när det kommer till rent modal användning. Futurumgruppen är, tillsammans med den konditionala gruppen, den tempusgrupp som uppvisar minst överensstämmelse mellan tempus. Det är också dessa två grupper som räknas till de mest abstrakta grupperna, där olika modala betydelser ofta spelar in. Sammantaget finner Sandberg att abstraktionshypotesen fungerar såväl mellan grupper som inom dem.

Jag kommer i stor utsträckning i min undersökning att utgå ifrån Sandbergs studie, och främst gäller detta resultaten som kommer att jämföras med den del av hennes studie som gäller futurumgruppen. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att min undersökning enbart gäller användningen av *futur simple* och dess svenska motsvarigheter i motsats till Sandbergs studie som alltså också omfattar *futur périphrastique*, varför detta måste tas med i beräkningen vid tolkningen av resultaten. Undersökningarna har i övrigt inte heller utförts på exakt samma sätt, vilket kommer att diskuteras mer ingående i avsnitt 3.3 nedan.

En annan, kontrastiv studie som behandlar språkparet franska och norska med avseende på futurum är också värd att nämna i sammanhanget, nämligen *Le futur en français et en norvégien. Une étude contrastive du futur en français et de ses réalisations en norvégien moderne dans une*

perspective traductologique (2010) av Christine Bergvatn. I denna studie undersöks franskt futurum och dess motsvarande futurumkonstruktioner i norskan utifrån en parallellkorpus, med syftet att nå fram till en kontrastiv beskrivning av futurum i de båda språken och ta reda på huruvida det är möjligt att etablera ett mönster i de aktuella översättningarna. Eftersom norskan och svenskan är språk som ligger mycket nära varandra, finns det anledning att tro att de förhållanden som gäller för norskan med avseende på att uttrycka framtid i stor utsträckning liknar de svenska. Resultaten från denna studie kan således vara intressanta att jämföra med min undersökning.

2.2 Tempus, modus och modalitet

Som tidigare konstaterats signalerar verbformer som avser framtid utöver rena temporala betydelser också modala betydelser, som handlar om den inställning som talaren har till det sagda. Här beskrivs i tur och ordning begreppen tempus, modus och modalitet.

2.2.1 Tempus

Tempus kan beskrivas som en grammatisk kategori, genom vilken anges hur en händelse eller handling (aktion) i en sats förhåller sig till talögonblicket med avseende på tid (Teleman et al. 1999:204). Detta kan göras direkt eller indirekt, och anges genom böjningsformer (i svenskan presens och preteritum) av det finita verbet i en sats. Utöver dessa former kan temporala hjälpverb användas för att ange tempus, och detta är vad som gäller för futurum i svenskan.

Den tid som en sats handlar om kallas för den *tematiska tiden*. Det är ”en tid som faller inom den tidsdomän som anges av det finita verbets tempus” (Teleman et al. 1999:207). I svenskan omfattas *presens* respektive *preteritum* av var sin inneboende betydelse som möjliggör att de var för sig anger tid inom ett spann som kallas *tidsdomän*. Inom presens tidsdomän ryms nutiden och framtiden; den ”omfattar talögonblicket och sträcker sig framåt i tiden” (Teleman et al. 1999:206). Följande exempel ur undersökningsmaterialet illustrerar detta: *Om sex månader eller högst ett år är jag död* (Mauriac). Förfluten tid fram till nutid omfattas på

motsvarande sätt av preteritums tidsdomän.

Förutom den tematiska tiden har en sats även en *aktionstid*. Aktionstiden kan sägas vara de av verbfraser angivna ”aktioner som faktiskt eller hypotetiskt infaller under en viss tid” (Teleman 1999:207). Vid någon punkt sammanfaller aktionstiden för den finita verbfrasen och den tematiska tiden i en sats. Tidfästningsadverbial kan specificera aktionstiden, och om det finns flera tidfästningsadverbial kan ett eller båda också ange satsens tematiska tid, vilket Teleman illustrerar på följande sätt (1999:207–208):

Igår kl. 9 släcktes alla ljusen. (tematisk tid=aktionstid=igår kl.9)

Igår släcktes alla ljusen kl. 9. (tematisk tid=igår, aktionstid=kl. 9)

Tempus kan också beskrivas utifrån den modell som utgår från Reichenbachs teorier. Det finns här skäl att nämna de viktigaste aspekterna i denna modell, och en beskrivning av den ges av Fleischman (1990:15–19) utifrån Reichenbach (1947). Reichenbachs modell utgår från en tidslinje från vänster (förfluten tid) till höger (framtid). På linjen placeras tre tidpunkter:

S – point of speech (*talögonblicket*)

R – point of reference (*referenspunkt*)

E – point of event (*händelseögonblicket*)

Den beskrivning av tempus som ges i Teleman (1999) kan i stora delar sägas sammanfalla med Reichenbachs modell. Den tematiska tiden kan kanske sägas falla inom det som i Reichenbachs system kallas referenspunkt. På liknande sätt tycks det rimligt att aktionstiden överensstämmer med händelseögonblicket.

Reichenbachs system kan sägas vara användbart för att illustrera hur tempus med avseende på futurum kan användas. Nedan exemplifieras genom två meningar ur undersökningsmaterialet skillnaden mellan presens och futurum:

De passar hos dig (Myrdal)

S, E, R

passar

Jag skall bli uppfinnare (Myrdal)

S, R – E

skall bli

I den första meningen sammanfaller alla tre punkterna, eftersom det finita verbet *passar* är en form av presens och därför omfattar såväl talögonblicket (S) som händelseögonblicket (E), samt bestämmer den referenspunkt (R) varifrån händelsen betraktas. I nästa mening sammanfaller det finita verbet *skall*, som är en form i presens, med talögonblicket (S). Referenspunkten (R) faller således inom ramen för detta talögonblick, medan själva händelsen (*bli uppfinnare*) äger rum vid en senare tidpunkt i framtiden (E). Man kan säga att händelsen (att bli uppfinnare) betraktas utifrån talögonblicket.

Att en mening med en finit verbform i presens avser framtid kan markeras t.ex. genom ett tidfästningsadverbial, som i följande mening: *Nästa år målar vi den och sätter in en liten ångmaskin* (Myrdal). Genom uttrycket *nästa år* fixeras den tematiska tiden och aktionen till en bestämd tidpunkt i framtiden, och händelsen betraktas således utifrån denna, från talögonblicket sett, senare tidpunkt.

2.2.2 Modus och modalitet

Liksom tempus är *modus* en grammatisk böjningskategori. Modus visar bl.a. vilken inställning talaren har till sanningshalten i en sats (Teleman 1999:215). Modus är i svenskan inte en lika välutvecklad kategori som tempus. Den omfattar indikativ, samt imperativ, konjunktiv och optativ. Tempus kan bara kombineras med modus indikativ, som är semantiskt omarkerat (1999:215).

Med *modala begrepp* menas begrepp som beskriver vad som är möjligt, nödvändigt, troligt och liknande. Föreställningen om modalitet förekommer redan i klassisk grekisk filosofi. Aristoteles lägger särskilt stor vikt vid

begreppen *möjlighet* och *nödvändighet*. Uppkomsten av sådana uttryck tycks ha sin grund i det faktum att människor ofta tänker och uppför sig som om saker och ting skulle vara annorlunda än de i själva verket är (Davidsen-Nielsen 1990:43).

Denna undersökning kommer till den allra största delen att omfatta modus indikativ samt, i viss utsträckning, även imperativ. Även tempusuttryck kan dock användas med modal innebörd (Teleman et al. 1999:215), och i denna undersökning gäller detta framför allt olika former av modala hjälpverb.

2.3 *Futur simple* och andra möjligheter att uttrycka framtid i franskan

I detta avsnitt är syftet att kartlägga franskans futurumsystem, med avseende på tempusformer och innebörd. Resonemangen exemplifieras utifrån undersökningsmaterialet, när detta är möjligt.

2.3.1 *Funktionen hos futur simple* i franskan

Den franska tempusformen *futur simple* används för att uttrycka att en handling eller händelse äger rum i framtiden. Det är en morfologisk futurumform (Sandberg 1997:41), vilket innebär att formen består av ett enda ord, därav benämningen (*simple*, 'enkel'). En verbform av *futur simple* kan beskrivas som att någon av personändelserna *-ai*, *-as*, *-a*, *-ons*, *-ez*, *-ont* lagts till infinitivformen av ett verb (vid *re*-verb faller *-e* bort före ändelserna) (Wall 1999:132).

Att en händelse är förlagd till framtiden innebär att utsagan innehåller ett visst mått av hypotes och osäkerhet. Enligt Riegel (1994) är i allmänhet detta mått dock mycket litet vid *futur simple*, och chansen att händelsen ifråga verkligen kommer att inträffa är således mycket stor. Just den osäkerhet som är förknippad med framtiden innebär emellertid att verbformen, utöver den rent temporala aspekten, också används för att uttrycka olika betydelser av modalitet (Riegel 1994:312). Ofta åtföljs därför den temporala betydelsen hos en verbform av en nyans av modalitet, mer eller mindre framträdande (Sandberg 1997:122–123).

I det latinska ursprunget har *futur simple* förmodligen en betydelse av plikt eller skyldighet (1997:41). Enligt Riegel (1994:313) tjänar verb-

formen till att uttrycka tre olika sorters språkhandlingar med avseende på de modala användningsområdena: det handlar om *befallning*, om *löfte*, samt om *förutsägelse*, vilket följande meningar från undersökningsmaterialet kan sägas exemplifiera i tur och ordning: *Tu lui diras rien du tout* 'Säg henne ingenting' (Magnan), *Je dirai pourquoi vous étiez ici* 'Jag lovar att säga varför ni var där' (Magnan) och *Je naîtrai en septembre* 'I september skall jag födas' (Ernaux). Verbformen kan också användas för att åstadkomma en nedtonande effekt och mildra en befallning: *Je vous ferai remarquer que...* (ung. 'Jag ska påpeka för er att...'). Förskjutningen som förefaller uppträda mellan talögonblicket och aktionens inträdande (händelseögonblicket) gör uttalandet mindre direkt för mottagaren, som får en illusion av att kunna opponera sig, eftersom handlingen fiktivt är belägen i framtiden (Riegel 1994:314). Sandberg för sin del noterar att flera olika indelningar av modala nyanser hos *futur simple* har gjorts, vilka dock alla skulle kunna sammanfattas i två huvudgrupper: en *deontisk*, vilket innefattar förpliktelse, samt en *epistemisk*, vilket innefattar slutledning (Sandberg 1997:123).

2.3.2 *Futur simple i förhållande till andra sätt att uttrycka framtid*

Det finns även andra sätt att uttrycka framtid i franskan. *Futur périphrastique* (verbet *aller* + infinitiv) används i stor utsträckning i talspråk (Riegel 1994:315), och har delvis samma användningsfält som *futur simple*. Det finns dock skillnader. I allmänhet används *futur périphrastique* för att beteckna händelser som är nära förestående i förhållande till talögonblicket (Riegel 1994:315), och verbformen kallas i dagligt tal ofta *futur proche*, 'nära framtid'. Enligt Reichenbachs modell kan de två sätten att uttrycka futurum illustreras på följande vis, utifrån en fras som på svenska närmast kan översättas med 'jag ska/kommer att se' (exempel från Sandberg 1997:124):

Futur simple	S – R, E (Je verrai)
Futur périphrastique	S, R – E (Je vais voir)

Medan *futur périphrastique* behåller en tidsförankring i talögonblicket genom sin presensform, saknas denna förankring hos *futur simple* (Sandberg 1997:124). Det är t.ex. inte möjligt att byta ut en form av *futur périphrastique* mot en form av *futur simple* i vissa fall av nära förestående händelse: **Attention, le train partira* (exempel från Riegel 1994:315, ung. 'Se upp, tåget kommer att avgå'). I några fall av nära förestående händelse kan dock *futur simple* användas (Bladh 2011:100), och situationen kan således sägas vara komplex. Flera olika forskare har försökt kartlägga skillnaden i användning mellan de två futurumsystemen. Ofta handlar det om skillnader som står att finna i kontexten (Sandberg 1997:125).

Förutom *futur simple* och *futur périphrastique* kan även presens användas för att uttrycka framtid i franskan, till exempel när ett tidfästningsadverbial talar om att handlingen avser framtid, som i följande exempel från Riegel: *Je reviens dans une heure* ('Jag kommer tillbaka om en timma'). Medan presens förmedlar aktionen som ett obestridligt faktum, innebär dock valet av *futur simple* (*Je reviendrai dans une heure*, 'Jag kommer att komma tillbaka om en timma') att handlingen betraktas med ett visst mått av osäkerhet (Riegel 1994:312–313).

Sammanfattningsvis kan *futur simple* således sägas ha ett brett användningsfält, som inte är helt enkelt att definiera. Både temporala och modala betydelser kan spela in vid valet av denna verbform.

2.4 Möjligheter att uttrycka framtid i svenskan

På svenska kan *futur simple* motsvaras av olika verbformer, både i futurum, presens och även andra tempus, men också av speciella uttryck som är starkt knutna till modalitet snarare än tidsaspekt. Nedan följer en genomgång av de möjligheter som finns i svenskan för att uttrycka framtid.

I svenskan kallas presens av de temporala hjälpverben *komma att* och *skola* + infinitiv traditionellt för futurum. Huruvida det finns något egentligt tempus för framtid i språket kan dock diskuteras (Hultman 2003:268). Presens kan i svenskan beteckna både nutid (som även inbegriper 'alltid') och framtid, och kan således också användas i många konstruktioner där framtid avses (2003:263).

När det gäller de konstruktioner som kan användas i svenskan, kan man konstatera att samtliga former, naturligtvis inklusive presens, temporalt behåller kontakten med talögonblicket, sett utifrån Reichenbachs system:

Jag ska åka (kommer att/tänker/får osv.)

S, R – E

ska åka

Som tidigare nämnts i avsnitt 2.3.2 gäller inte detta *futur simple* i franskan, där referenspunkten istället förläggs till en obestämd framtid. Här finns alltså en inneboende skillnad mellan franskan och svenskan.

2.4.1 komma att + *infinitiv*

Med det futurala hjälp verbet *komma* i presens, vid rent temporal betydelse, anges att den underordnade verbfrasens aktion avser framtid. Dessutom anges i och med valet av detta hjälpverb att aktionen på goda grunder förutsätts inträffa (Teleman et al. 1999:244). Ett exempel ur materialet kan illustrera detta: *Det kommer att bli kvävande hett idag* (Mauriac). Konstruktionen *kommer att* har karaktären av ren förutsägelse. Till skillnad från verbet *skola* utsägs vid detta hjälpverb ingenting om beslut, överenskommelser och planering hos de personer som deltar i handlingen. Verbet anger bara ”en mer eller mindre säker prognos eller kalkyl på grundval av vad den som gör bedömningen har för kunskaper om de faktorer som påverkar aktionen” (Teleman et al. 1999:244). Ofta innebär valet av *komma att* talaren anser sig ha goda skäl att tro att aktionen ifråga verkligen kommer att inträffa. Skälen kan omfatta såväl naturlagar som att talaren känner till beslut eller avsikter hos andra deltagare. Dock talar hjälp verbet endast om att dessa skäl finns. Vilka skälen är framgår inte av hjälp verbet i sig (Teleman et al. 1999:245).

Hjälp verbet *komma* används inte enbart för att uttrycka påståenden, utan kan också förekomma i andra satser. I synnerhet gäller detta när det finns ”skäl för antagandet av den framtida aktionen” (Teleman et al. 1999:245), som i följande exempel från undersökningsmaterialet: *Tror du att det kommer att gå över?* (Mauriac), det vill säga ”finns det skäl att anta att...”.

I vissa sammanhang upplevs dock hjälp verbet *komma* som onaturligt för att ange framtid, och ibland går det överhuvudtaget inte att använda. Sådana fall kan ses i konditionala och temporala satser ”som anger samtidighet med en framtida aktion i matrissatsen” (Teleman et al. 1999:245). I följande mening från undersökningsmaterialet skulle det t.ex.

låta onaturligt att byta ut presensformen *sitter* mot *kommer att sitta*: *Så länge de sitter kvar i huvudet, tänkte han, kan du aldrig leva som andra* (Magnan).

Man kan inte använda hjälpverbet *komma* för att ange att en aktion kommer att äga rum, och sedan tala emot sig själv och säga att den inte kommer att göra det: **Eva kommer att köpa en bil imorgon, men det kan hända att köpet inte blir av* (exempel från Telemann et al. 1999:245). Detta beror på att man vanligen förutsätts ha goda skäl för sitt yttrande vid valet av detta verb.

Tidigare har *komma* i form av futuralt hjälpverb uppfattats som skriftspråkligt i högre grad än *skola*, som varit vanligare i vardagligt talspråk. Det finns dock tecken på att även *komma* numera håller på att bli vanligt i talspråk (Telemann et al. 1999:246).

2.4.2 skola + *infinitiv*

Medan konstruktionen *kommer att* har karaktären av ren förutsägelse, uttrycker *ska/skall* i högre utsträckning en vilja eller plan bakom det sagda. Denna plan kan innebära en avsikt eller ett åtagande som subjektsreferenten har kontroll över, men det kan också vara någon annans vilja som styr (Telemann et al. 1999:246). Ursprungligen hade *skall* en betydelse av plikt, vilket kan jämföras med ursprunget hos franskans *futur simple* (Sandberg 1997:42). Två exempel på användning av *skall* ur undersökningsmaterialet följer här: *Kvarnen ska vi göra ren och ställa i ordning [...]* (Magnan). Här utgår planen från subjektsreferenten (vi). Det andra exemplet lyder: *Lånesumman skall i sin helhet vara återbetald senast Mikaelssdagen 1896 vid hot om laga åtgärd* (Magnan). Här utgår planen från vad någon har bestämt, vem framgår inte i meningen.

Med valet av *skall* behöver inte den underordnade verbfrasens aktion nödvändigtvis förutsättas inträffa, vilket är fallet vid *kommer*. Särskilt gäller detta vid satsadverbial som *egentligen*: *Han ska egentligen åka till Moskva, men det är inte säkert att resan blir av* (exempel från Telemann et al. 1999:247). Ändå förutsätts vid valet av *skall* normalt sett att aktionen blir verklighet, vilket inte är en nödvändig förutsättning vid rena planeringsverb som *tänka*.

I vissa fall anger *skall* en förutsägelse på samma sätt som *kommer*. Den rena planeringsbetydelsen har då trätt i bakgrunden eller rentav försvunnit.

Detta gäller särskilt i de fall då utsagan är grundad på antingen lagbundenheter eller övernaturlig insikt (Teleman et al. 1999:247). Ett exempel på det senare från undersökningsmaterialet lyder: [...] *i kyrkan, där hon för full hals sjöng hymnen till Jungfrun, En dag skall jag se henne, i himmelen, i himmelen* (Ernaux).

2.4.3 Presens

I svenskan används presens ofta i satser som är framtida i förhållande till talögonblicket (Teleman et al. 1999:249). Dessa satser kan gälla alla slags aktioner, men särskilt vanligt är det att presens refererar till framtid om aktionen är en punktuell aktion som medför ett nytt tillstånd. När vanliga verb som *komma*, *bli* och *få* står i presens avser de därför ofta framtid (Teleman et al. 1999:217). Ett exempel från undersökningsmaterialet lyder: *Håller vi ihop alla tre blir vi inte fast* (Magnan).

Vidare finns ett antal andra faktorer som gör att presens gärna väljs istället för futurum (Teleman 1999:249). Presens väljs t.ex. ofta om det framgår av satsen eller kontexten att aktionen äger rum i framtiden. Om ett tidfästningsadverbial för framtid finns, behövs inte något futurumhjälpverb. Ett exempel från undersökningsmaterialet kan illustrera detta: *Nästa vecka far vi dit för att vidta våra mått och steg* (Mauriac). Satsen eller kontexten kan även innehålla andra uttryck som visar att det är framtid som åsyftas: *I det huset sätter jag aldrig min fot* (Magnan). Om aktionen är avgränsad, utspelar den sig antagligen inte i talögonblicket. Dessutom kan olika pragmatiska faktorer göra att nutid kan uteslutas. Om aktionen ifråga omedelbart kommer att inträffa, används också gärna presens, och satsen innehåller i sådana fall ofta adverbialet *nu* vilket gäller följande exempel ur undersökningsmaterialet: *Jan kan diktera för mig så skriver jag nu* (Myrdal).

2.4.4 Modala hjälpverb

Förutom de nämnda sätten att uttrycka framtid i svenskan, finns även möjligheten att använda sig av modala hjälpverb (utöver redan nämnda *ska/skall*), om man samtidigt vill ge uttryck för sin inställning till utsagan.

De modala hjälpverben delas in i olika undergrupperingar utifrån den

funktion de har. Vissa av dessa verb kan dock ha olika betydelser i olika sammanhang, och de tillhör således mer än en gruppering (Teleman et al. 1999:282–284).

De *epistemiska* hjälpverben anger huruvida och till vilken grad satsinnehållet enligt talaren är en sann beskrivning av verkligheten, som i följande mening: *Rolf måste/kan/lär/verkar ha kommit tillbaka* (exempel från Teleman et al. 1999:282). Några av de viktigaste epistemiska hjälpverben är *skall, lär, måste, måtte, verkar, skulle* (1999:284).

Genom de *deontiska* hjälpverben anger talaren huruvida satsens innehåll är nödvändigt eller möjligt till exempel utifrån samhällliga normer. Utgångspunkten kan också vara någons beslut, det kan vara en befallning eller ett åtagande, och det kan också handla om vad som är lämpligt, önskvärt eller tillåtet (Teleman et al. 1999:282). Några av de vanligaste deontiska hjälpverben är *skola, måste, behöva, få, kunna* (1999:286–287). Ett exempel från undersökningsmaterialet följer här: *Du får säga vad du vill, men från och med nu är det jag som tar geväret med mig* (Magnan).

Vid användandet av *potentiella* hjälpverb uttrycks en möjlighet för något att hända. Det är framför allt verbet *kunna* som fungerar som potentiellt hjälpverb (Teleman et al. 1999:288). Ett exempel från undersökningsmaterialet lyder: *När du blir frisk kan du gå och tala om för dem [...]* (Magnan).

Vid *intentionella* hjälpverb anges att talaren avser eller vill göra något. Några intentionella hjälpverb är det redan nämnda futurala hjälp verbet *skola*, vidare *avse, ämna, tänka* och *vilja* (Teleman et al. 1999:289). Ett exempel från undersökningsmaterialet följer här: *Jag tänker inte ange er, sa hon* (Magnan).

2.4.5 Andra tempus och modus

I materialet finns också några exempel på översättningsmotsvarigheter till *futur simple* som utgörs av andra tempus.

Futurum preteritum utgörs av konstruktionen *skulle* + infinitiv. Vid så kallade konditionala satsfogningar används denna konstruktion inte sällan i den överordnade satsen. Då kallas den också *konditionalis* (Hultman 2003:269). I materialet finns ett sådant exempel: *Och han skulle bli tvungen att åka femton kilometer morgon och kväll om inte de inackorderade honom* (Simenon). Genom futurum preteritum anges att meningens aktion utspelar sig efter den tematiska tiden, vilket utifrån

tempus: *Quand elle sera riche, elle achètera une voiture*. I svenskan används presens i motsvarande bisats: *När hon blir rik ska hon köpa en bil* (Wall et al. 1999:250). Ett exempel från undersökningsmaterialet kan ses i följande mening: *quand je serai grande, je ferai des voyages avec elle* [...] (Ernaux), där den svenska översättningen lyder: *när jag blir stor ska jag resa tillsammans med henne* [...]. När det gäller relativa bisatser, ger Sandberg följande exempel: *Elle fera comme elle voudra* [...] / *Hon får väl göra som hon själv vill* [...] (1997:141). Även här gäller att futurum används i franskan där svenskan använder presens.

I några andra satstyper där futurum används i franskan, används gärna presens i svenskan utan att det handlar om någon absolut regel. Exempelvis används i franskan *futur simple* ofta i så kallade *que*-satser (kompletiva bisatser, 'att'-satser) när det är framtid som avses. I svenskan kan både presens och futurum användas (Wall et al. 1999:250). Ett exempel från materialet lyder: *Je rappelle au public que je ne tolérerai aucune manifestation* (Simenon) där den svenska översättaren i det här fallet valt att översätta med presens: *Jag ber att få erinra publiken om, att jag inte tolererar några manifestationer*.

Vid villkorsbisatser, så kallade konditionala satsfogningar, följs en fransk *si*-sats med villkoret i presens av en sats i *futur simple* som beskriver vad som skulle hända om villkoret uppfylls: *Si j'ai le temps, je leur écrirai*. I svenskan ter det sig naturligt att använda presens även i den andra satsen, även om futurum också är möjligt att använda: *Om jag får tid, skriver jag till dem/så ska jag skriva till dem* (Wall et al. 1999:250, 253).

Sammanfattningsvis tycks de grammatiska mönster som skiljer språken åt oftast gälla valet mellan presens och futurum, där det förra gärna väljs i svenskan medan det senare ofta föredras i franskan.

2.6 Val av definition för ekvivalensbegreppet

Jag kommer här, efter en kort historik över ekvivalensbegreppets utveckling inom översättningsvetenskapen, att redogöra för ett möjligt sätt att betrakta detta begrepp. Detta sätt att definiera ekvivalens kommer sedan att utgöra utgångspunkten för resonemang kring ekvivalens i de enskilda exempel som diskuteras i denna undersöknings resultatdel.

Från att diskussionerna rört sig kring *bokstavlig* respektive *fri* översättning, började debatten inom översättningsvetenskapen under 1950-

och 1960-talen att koncentreras kring några nyckelbegrepp. Av dessa kan ekvivalensbegreppet sägas vara det viktigaste, och det beskrevs första gången av Roman Jakobson 1959. De följande decennierna gjordes många försök att definiera vad *ekvivalens* är (Munday 2008:36–37). Några av de mest inflytelserika teorierna står, förutom Jakobson, Nida, Newmark och Koller för (Munday 2008:37–48). Trots sinsemellan olika indelningar, kan en uppdelning ses i sättet att betrakta översättning, där en skiljelinje kanske kan sägas gå mellan å ena sidan lingvistisk betydelse, där budskapet betraktas i förhållande till den lingvistiska formen, och å andra sidan budskapet i förhållande till mottagarna av texten. Ekvivalens kan med andra ord antingen sökas i de rent inomtextliga faktorerna eller istället utifrån extralingvistiska faktorer.

Under 1950-talet gjordes också ett antal försök att införliva lingvistiska perspektiv i analysen av översättningsprocessen. En av de mest välkända och representativa modellerna på detta område står Catford för (Munday 2008:56). Catford är den som introducerar termen *translation shift* i sitt verk *A Linguistic Theory of Translation* (1965). När det gäller översättning, upprättar Catford en viktig distinktion mellan 'formell motsvarighet' (*formal correspondent*) och 'textuell ekvivalent' (*textual equivalent*). En formell motsvarighet beskrivs som varje målspråkskategori som kan sägas inneha, så nära som möjligt, "samma" plats i målspråkets "system" som den motsvarande källspråkskategorin innehar i källspråket. En textuell ekvivalent beskrivs istället som varje måltext eller del av måltext som vid ett specifikt tillfälle konstateras vara ekvivalenten hos den motsvarande källtexten eller en del av källtexten (Munday 2008:60). Textuell ekvivalens är således knuten till ett specifikt källtext–måltextpar, medan formell ekvivalens utgör ett mer generellt, systembaserat begrepp mellan två olika språk. När de två begreppen skiljer sig åt, anses ett 'translation shift' ha inträffat. Enligt Catford är därför dessa 'translation shifts' avvikelser från formell överensstämmelse i processen från källtext till måltext (Munday 2008:60).

Ett försök att knyta samman de två begreppen *formell motsvarighet* och *översättningsekvivalens* presenteras i en artikel av Ivir (1981). Ivir argumenterar för att båda begreppen behövs inom såväl den kontrastiva analysen som inom översättningsvetenskapen.

Istället för en statisk syn på översättning och ekvivalens, där översättning handlar om att överföra en text från ett språk till ett annat, förespråkas en dynamisk, kommunikativ syn på översättning, där

översättning ses som överföring av ett budskap, och som process snarare än som resultat (Ivir 1981:52). Översättningsekvivalens handlar då om att ersätta budskap på ett språk med budskap på ett annat och att återge på målspråket den närmaste möjliga naturliga ekvivalenten till budskapet på källspråket. Detta är den syn på översättning som både Jakobson och Nida förespråkar. I det dynamiska och kommunikativa synsättet ingår också att översättningsekvivalens uppnås i den specifika kommunikativa handlingen och att översättningsekvivalens inte existerar utanför denna handling (Ivir 1981:53).

Ivir konstaterar att formella motsvarigheter enligt Catfords definition knappast kan sägas existera (Ivir 1981:54). Det torde vara praktiskt omöjligt att hitta kategorier ens inom näraliggande språk som skulle utöva "samma" funktioner i sina respektive system. Ivir förespråkar en modifierad definition av begreppet, där man istället för att söka efter formella motsvarigheter i lingvistiska system söker dem i översättningsmässigt jämförbara texter. Här blir formella motsvarigheter de isolerbara element av lingvistisk form som innehar identiska positioner i sina respektive texter. Skillnaden mellan språkbaserad (systembaserad) och textbaserad (ekvivalensbaserad) formell motsvarighet ses genom att medan den förra typen av motsvarigheter står i ett ett-till-ett-förhållande, kan förhållandet mellan motsvarigheter av den senare typen beskrivas som ett-till-många-förhållande (Ivir 1981:55).

Om man betraktar översättning av *futur simple* till svenska utifrån dessa resonemang kring ekvivalens, så kan man konstatera att det knappast finns några enskilda svenska systembaserade formella motsvarigheter som helt motsvarar den funktion som *futur simple* innehar i det franska språkssystemet, utifrån Catfords definition. Det tycks därför rimligt att istället betrakta de olika svenska översättningsmotsvarigheterna utifrån Ivirs definition av textbaserad formell motsvarighet. Det är också på detta sätt indelningen har gjorts i den här undersökningen, utifrån de översättningsmotsvarigheter som hittats i de aktuella texterna.

På grund av undersökningens art är ekvivalens utifrån en dynamisk och kommunikativ syn inte möjlig att fastställa fullt ut. Detta beror på att varje exempel i undersökningsmaterialet endast utgörs av en mening som är tagen ur sitt kontextuella sammanhang. Med avseende på denna undersökningens syfte kommer jag därför att diskutera ekvivalens utifrån dessa isolerade meningar, med vetskapen om att ekvivalens i varje enskilt fall inte slutgiltigt går att fastställa. Diskussionen kommer därför företrädesvis

att röra sig kring semantisk ekvivalens utifrån meningarnas innehåll på ett allmänt plan, inte utifrån kontexten i den specifika romanen.

Huruvida en viss textbaserad formell motsvarighet leder till största möjliga ekvivalens i ett visst fall kan därför inte avgöras i denna undersökning, om nu detta överhuvudtaget går att avgöra. Däremot har en sammanställning av textbaserade formella motsvarigheter gjorts utifrån de specifika texterna, och ekvivalens diskuteras sedan utifrån olika, hypotetiska betydelsemöjligheter som de isolerade exemplen ger upphov till.

3. Analys och diskussion

I resultatdelen av undersökningen utgår jag från undersökningens två delar. Först presenteras resultaten för den del av undersökningen som gäller former av *futur simple* i franska originaltexter och dess motsvarigheter i de svenska översättningarna. Därefter följer en genomgång av resultaten från undersökningens andra del, vilken omfattar uttryck i de svenska originaltexterna som fått motsvarigheter i *futur simple* i de franska översättningarna.

I samband med varje del exemplifieras och diskuteras resultaten utifrån några typiska fall. När det gäller antal exempel av olika slag med avseende på betydelse, anges siffrorna ibland med ett ungefärligt värde, eftersom det inte sällan är en fråga om tolkning vilken (modal) innebörd som avses i ett visst exempel. Slutligen sammanfattas resultaten från de båda undersökningarna och jämförs med resultaten från Sandbergs (1997) studie samt i viss mån även med Bergvatns (2010) studie.

3.1 Från franska till svenska

I detta avsnitt ges en redovisning av resultaten från undersökningen av förekomster av *futur simple* i de franska källtexterna, och deras svenska, textbaserade formella motsvarigheter.

3.1.1 *Futur simple* – *futurum*

De fall där en form av *futur simple* i de franska originaltexterna översatts med en form av *futurum* i de svenska översättningarna utgör 45 procent av hela undersökningsmaterialet, 124 fall av totalt 274. Av dessa fall utgjordes 68 av *kommer att* + infinitiv och 56 av *ska/skall* + infinitiv. Detta innebär att de två *futurum*-konstruktionerna tillsammans utgör den vanligaste kategorin av textbaserad formell motsvarighet. Trots att svenskt *futurum*

således utgör den största kategorin av översättningsmotsvarigheter, är det samtidigt slående att *futur simple* översatts med andra tempus (eller andra konstruktioner) än futurum i över hälften av exemplen.

3.1.1.1 kommer att + *infinitiv*

När det gäller konstruktionen *kommer att* + infinitiv utmärks den, som konstaterats i avsnitt 2.4.1 ovan, av att den används för att förmedla rent temporala aspekter. Genom konstruktionen meddelas endast vad talaren är övertygad om kommer att inträffa, utan att några modala betydelser kan läsas in.

I undersökningsmaterialet finns några exempel (cirka 9 procent) på rena förutsägelser, som har sin upprinnelse i naturlagar av något slag, och valet av översättningsmotsvarighet ter sig då naturligt:

- (1a) Aussitôt le sentiment de sa mort me submerge, je suis dans le vrai temps où elle ne *sera* plus jamais
- (1b) Genast sköljer känslan av att hon är död över mig, jag befinner mig i den riktiga tiden, där hon aldrig mer *kommer att finnas*
(Ernaux)
- (2a) Car nous nous réveillons en plein automne et les grappes, où un peu de pluie demeure et brille, ne *retrouveront* plus ce dont les a frustrées l'août pluvieux
- (2b) Ty vi vaknar upp till full höst och druvorna, där några regndroppar skimrande dröjt sig kvar, *kommer inte att kunna återhämta* vad de gått miste om på grund av en regnig augusti
(Mauriac)

Påståendet att en person som har dött inte kommer att existera i världen igen kräver ingen motivering eller reservation. På liknande sätt hör förutsägelsen om hur druvorna kommer att utvecklas till tingens ordning, även om förutsägelsen inte kan sägas vara riktigt lika absolut.

I en klar majoritet av exemplen kan dock ingen naturlag utläsas som grund för utsagan i originaltexten, och översättningen med *kommer att* kan då ibland nästan få något profetiskt över sig:

- (3a) [...] de ces partages qui vous jetteront les uns contre les autres : car vous vous *battrez* comme des chiens autour de mes terres, autour de mes titres
- (3b) [...] detta arvskrifts som kommer att hetsa er mot varandra, ty ni *kommer att slåss* som hundar om mina egendomar, mina värdepapper
(Mauriac)

I cirka 20 procent av exemplen av översättning med *kommer att* anges dock i meningen en reservation för vad som annars skulle ha fått karaktären av en ren förutsägelse. Här följer ett par exempel:

- (4a) Tu *auras sans doute* autant de peine que j'en ai eu moi-même à le déchiffrer [...]
- (4b) Du *kommer antagligen att få* lika svårt som jag att tyda det [...]
(Mauriac)
- (5a) Je *présume* que c'est l'attitude qu'elle *adoptera* aux assises
- (5b) Jag *förmodar* att hon *kommer att inta* den attityden i rätten
(Simenon)

Genom reservationerna kan konstruktionen *kommer att* + infinitiv användas i dessa meningar, som annars kanske skulle fått en alltför stark innebörd av förutsägelse. I de svenska översättningarna uttrycks också, i och med valet av *kommer att*, ingenting om avsikt eller vilja hos de inblandade, och *futur simple*-formerna har därmed återgetts med rent temporal betydelse i både (4b) och (5b).

När exemplen betraktas fristående från sin kontext, är det ibland svårt att utifrån källtexten avgöra om det skulle kunna finnas tänkbara alternativ till översättningsmotsvarigheten *kommer att* + infinitiv. I några fall skulle en översättning med *ska/skall* + infinitiv också i princip ha varit möjlig, men innebörden hade då blivit något annorlunda, eftersom modala betydelser gärna följer med denna konstruktion.

I några fall är det särskilt tydligt att valet av *kommer att* + infinitiv som översättningsmotsvarighet till en form av *futur simple* ger upphov till en tolkning där den framtida aktionen ligger (åtminstone delvis) utanför subjektreferentens kontroll. Så är fallet i följande exempel:

- (6a) Je n'*aimerai* jamais personne.
- (6b) Jag *kommer aldrig att älska* någon.
(Magnan)

När meningen ovan läses fristående från sitt sammanhang tycks aktionen 'att inte älska någon' handla om ett faktum som antingen ligger utanför talarens vilja, alternativt att talaren ifråga väljer att inte uttala sig om sin eventuella vilja eller möjlighet att påverka detta. Om samma mening översatts med *ska/skall* istället, hade innebörden av meningen blivit delvis en annan: 'Jag ska aldrig älska någon'. Man hade då uppfattat en aktiv intention från talarens sida att agera på ett visst sätt, där andra yttre omständigheter inte påverkar.

I nästa exempel kan man dock däremot ana en sådan intention från talarens sida i den svenska översättningen. Detta beror på att översättaren valt verbet *skaffa* som infinitiv efter *kommer att*. Detta verb anger att subjektet avser utföra en aktiv handling:

- (7a) Je n'*aurai* jamais d'enfant
- (7b) Jag *kommer* aldrig *att skaffa* mig barn
(Magnan)

Meningen hade, tagen ur sitt sammanhang, kunnat översättas med verbet *få* som infinitiv istället för *skaffa*: "Jag kommer aldrig att få barn". Innebörden hade då blivit en annan, med ett skeende som talaren inte tror sig kunna påverka. Genom valet av verbet *skaffa* kan översättaren sägas ha förtydligat en tolkning av innehållet, och därmed utesluts också en alternativ, inneboende tolkningsmöjlighet hos den franska meningen.

Det är i detta sammanhang även intressant att notera en näst intill identisk mening i samma franska originaltext som istället översatts med *ska*:

- (8a) Je n'*aurai* jamais d'enfants
- (8b) Jag *ska* aldrig ha barn
(Magnan)

Om man jämför översättningen i (8b) med den i (7b), kan man konstatera att en intention i någon mening uttrycks i båda meningarna, det vill säga intentionen hos talaren att inte sätta barn till världen. Emellertid tycks exempel (7b) ha en starkare prägel av ren förutsägelse. Tagen ur sitt sammanhang kan man uppfatta meningen som ett rent sakligt konstaterande från talarens sida, där orsaken till det framtida skeendet inte nödvändigtvis är en följd av dennes aktiva val utan kan stå att finna hos

högre makter eller åtminstone utanför dennes person.

Sammanfattningsvis kan konstruktionen *kommer att* + infinitiv som formell motsvarighet till *futur simple* sägas föra med sig en tolkning där aktionen avser en ren förutsägelse utan några modala innebörder i de allra flesta exempel.

3.1.1.2 ska/skall + infinitiv

Av de totalt 124 fall där en form av *futur simple* ersatts med en form i futurum, uppgår andelen av *ska/skall* + infinitiv till 56. Denna översättningsmotsvarighet är därmed nästan lika vanlig som *kommer att* + infinitiv.

Som tidigare konstaterats i avsnitt 2.4.2 framgår subjektreferentens avsikt nästan alltid vid konstruktionen *ska/skall* + infinitiv, till skillnad från vid *kommer att* + infinitiv. Således används konstruktionen ofta med såväl temporal som modal innebörd. I en klar majoritet av fallen kan också en avsikt urskiljas bakom det sagda. Ibland finns en uttalad avsikt bakom uttalandet:

- (9a) Il y a des jours où je **décide** que vous n'en *retrouvez* pas un centime
- (9b) Men det finns dagar då jag **beslutar mig för** att ni inte *ska återfinna* en enda centime
(Mauriac)

I andra fall kan avsikten i originaltexten tolkas som ett löfte, vilket är en vanlig funktion hos *futur simple* (se avsnitt 2.3.1 ovan). Man kan här erinra sig att *ska/skall* ursprungligen hade en innebörd av plikt (se avsnitt 2.4.2), och valet av översättningsmotsvarighet känns givet:

- (10a) Rassure-toi, Isa, je te *ferai* grâce de ce qui te fait horreur
- (10b) Var lugn, Isa, jag *ska förskona* dig från det som jag vet väcker din avsky
(Mauriac)
- (11a) A Calèse, je fais des économies ; je te *rendrai* sur mon mois d'août
- (11b) På Calèse kan jag spara in på hushållspengarna. Jag *ska betala igen* med pengarna för augusti
(Mauriac)

Även i följande fall handlar det om en plikt som ska uppfyllas, enligt en bestämmelse som någon utfärdat:

- (12a) Cette somme *sera* remboursable dans sa totalité pour le jour de la Saint-Michel 1896, à peines de poursuites
- (12b) Lånesumman *skall* i sin helhet *vara* återbetald senast Mikaelsdagen 1896 vid hot om laga åtgärd
(Magnan)

I cirka 10 procent av exemplen får användningen av *ska/skall* istället en betydelse av ren förutsägelse. Nedan följer ett exempel på sådan användning:

- (13a) La punition de ceux qui en ont abusé est de ne pouvoir plus même imaginer qu'elle *ressuscitera*
- (13b) Straffet för dem som har missbrukat sin kropp är kanske att inte ens längre kunna inbilla sig att den *ska återuppstå*
(Mauriac)

Genom *ska återuppstå* återges en föreställning om en förutsägelse, även om meningens innebörd gör gällande att de inblandade personerna inte tror på denna. Denna förutsägelse kan karakteriseras som en övernaturlig, gudomlig insikt. Faktum är att en avsikt trots allt skulle kunna läsas in i detta uttryck, ”kroppen ska återuppstå därför att detta är i enlighet med den gudomliga viljan”. Dock handlar det inte om något som de inblandade personerna kan påverka, dvs. inte om någon mänsklig vilja eller intention.

Nedan följer ytterligare två exempel på översättning med *ska/skall* där innebörden snarast kan karaktäriseras som förutsägelse, dock inte gudomlig sådan:

- (14a) Y en avait contre la mastre, contre la porte du placard, tu *comprendras* pourquoi tout à l'heure
- (14b) Blod på bakträget, skåpdörren, varför *ska* du strax *förstå*
(Magnan)
- (15a) Ils en *feront* une gueule, à la mort du vieux
- (15b) Ett sånt liv det *ska bli* på dem när gubben dör
(Mauriac)

I dessa exempel uttrycks i de svenska översättningarna genom valet av *ska*

att det handlar om en förutsägelse, som inte utgår från någons avsikt. I princip hade en översättning med *kommer att* varit möjlig i båda dessa fall. Man kan fundera över om detta skulle ha inneburit någon betydelse-skillnad. Troligen hade detta inneburit en mer skriftspråklig prägel (se avsnitt 2.4.1). Med tanke på att båda exemplen utgår från dialoger, kanske detta utgjorde ett skäl till valen av *ska* som översättningsmotsvarigheter.

3.1.2 *Futur simple – presens*

Resultatet av undersökningen visar att presens utgör en vanlig översättningsmotsvarighet till *futur simple*, 81 fall av 274, således nästan 30 procent av exemplen. Som tidigare konstaterats i avsnitt 2.4.3 finns det ett antal orsaker med grammatisk grund till att presens gärna väljs som svensk översättningsmotsvarighet till *futur simple*, och ibland till och med måste väljas. I följande avsnitt ges ett antal exempel där valet av presens åtminstone delvis kan förklaras av sådana grammatiska regler eller preferenser. Att sådana orsaker går att urskilja behöver dock inte innebära att översättningen helt och hållet speglar alla nyanser av innehållet i originaltexten, sett ur ett ekvivalensperspektiv.

I några fall är presens en nödvändig översättningsmotsvarighet, men oftast handlar det om preferenser i svenskan när presens väljs. Detta gäller exempelvis när meningen innehåller tidsadverbial som bestämmer tidpunkten för aktionen. I 38 procent av exemplen, där en form av *futur simple* fått en översättningsmotsvarighet i presens, innehåller meningen ett tidsadverbial, och valet av presens i måltexten ter sig då naturligt:

(16a) Je téléphonerai **demain** aux Roches Noires

(16b) Jag *ringer* **imorgon** till Les Roches Noires
(Simenon)

(17a) Je suis persuadée **que**, l'an prochain, elle *changera* d'avis

(17b) Jag är säker på **att** hon *ändrar* sig nästa år
(Simenon)

Den franska källtextmeningen i (17a) innehåller dessutom en så kallad *que*-sats (se avsnitt 2.5), vilket kan förklara valet av futurum i den franska meningen. Sådana *que*-satser är relativt vanliga i materialet (17 procent).

I 5 av de franska källtextmeningarna står huvudsats och bisats i samma

tempus, *futur simple*. Att tidsbisetningen då står i tempus presens i den svenska måltexten är att förvänta:

- (18a) Il sera trop tard, **quand** tu liras ceci, pour me montrer de la pitié
- (18b) **När** du läser detta är det redan för sent att visa mig något medlidande
(Mauriac)

Som tidigare nämnts syftar verben *komma*, *få* och *bli* ofta på framtid när de står i presens. I materialet finns 16 sådana exempel (cirka 20 procent av den totala andelen som utgörs av presens):

- (19a) Tu *auras* des petits-fils millionnaires
- (19b) Dina barnbarn *blir* miljonärer!
(Magnan)
- (20a) Vous *aurez* tout le loisir d'exposer votre point de vue aux jurés au cours de votre plaidoirie
- (20b) Ni *får* gott om tid att framlägga era synpunkter för juryn under pläderingen.
(Simenon)

I knappt hälften (47 procent) av exemplen finner jag inga andra orsaker till valet av presens än att läsaren genom kontexten kan sluta sig till att det är framtid som åsyftas:

- (21a) Vous l'*ouvrirez* avec cette clé
- (21b) Den *öppnar* ni med den här nyckeln
(Magnan)

Ibland framgår det dock inte alldeles tydligt genom exemplen att aktionen ska äga rum i framtiden:

- (22a) Tu *trouveras* là quelques indications sur l'ensemble de ma fortune
- (22b) Här *finns* du en del upplysningar om min förmögenhet i sin helhet
(Mauriac)

I exempel (22a) finns det dock anledning att tro att eventuella tveksamheter när det gäller bestämning av tidpunkten för aktionen skulle försvinna

genom kunskap om hela kontexten, dvs. romanens handling där meningen ingår. Detta kan sägas gälla för ett flertal exempel, och således skulle större textpartier behöva undersökas för att hela kontexten ska framgå.

När det gäller presens finns också några få exempel på konditionala satsfogningar, där de grammatiska reglerna i franskan som tidigare nämnts resulterar i en villkorssats i presens, som följs av en sats i *futur simple* där man får veta vad som skulle inträffa om villkoret uppfylls. I svenskan låter presens naturligt i båda de aktuella satserna:

- (23a) Si je lui dis qu'il n'y a pas de possibilité d'expansion dans la contrée, elle me *croira*
 (23b) Om jag säger att det inte finns några möjligheter att utvidga här i trakten, så *tror* hon mig
 (Simenon)

I detta exempel hade det också fungerat bra att använda futurum i form av *kommer att*, 'så kommer hon att tro mig'. Även i nästa exempel hade futurum eventuellt kunnat användas istället för presens, men satsen hade då troligen fått en något mer skriftspråklig prägel:

- (24a) Peu accessible à la superstition, il aurait bien acheté La Burlière aussi - une bouchée de pain - mais sa femme s'était mis au travers de ce projet: «Si tu crompes La Burlière», lui avait-elle dit, «tu *iras* y habiter seul
 (24b) Eftersom han var föga vidskeplig skulle han gärna ha kapat åt sig huset också «för en spottstyver» men hustrun hade satt sig på tvären: "Om du köper La Burlière", hade hon sagt, "får du bo där ensam
 (Magnan)

De exempel på översättningsmotsvarigheter i form av presens som citerats hittills kan huvudsakligen sägas ha en temporal betydelse. Det finns dock exempel som också tycks uttrycka modala betydelser. Som tidigare nämnts i avsnitt 2.3.1 kan *futur simple* användas för att mildra en befallning. I materialet kan några exempel på detta urskiljas:

- (25a) Vous *ferez* ce que nous vous commanderons
 (25b) Ni *gör* som ni blir tillsagd
 (Simenon)

I ett ekvivalensperspektiv kan man här fundera över om den mildrande

effekten hos befallningen försvinner i den svenska översättningen, eftersom denna effekt hänger ihop med den inneboende osäkerheten i uttryck som gäller framtiden. Detta är en fråga som också kommer att diskuteras i avsnitt 3.1.5 om imperativ nedan.

3.1.3 *Futur simple – futurum preteritum*

I undersökningsmaterialet finns 9 fall där en form av *futur simple* översatts med futurum preteritum, dvs. *skulle* + infinitiv. Det handlar alltså om en typ av översättningsmotsvarighet som inte är särskilt vanlig, men som trots allt förekommer emellanåt.

Som tidigare konstaterats i avsnitt 2.4.5 betecknar futurum preteritum att aktionen i någon mening är överklig. I följande exempel uttrycks också ett hypotetiskt scenario, där talaren endast uttrycker att vissa villkor föreligger (förmögenheten) för att en viss situation ska uppträda (ett lysande parti), inte att den faktiskt kommer att inträffa:

- (26a) On trouvera toujours un cas d'annulation ; et avec sa fortune, Janine fera un mariage superbe
- (26b) Man kan alltid hitta på någon skilsmässoorsak, och med sin förmögenhet *skulle* Janine *göra* ett lysande parti (Mauriac)

I ett ekvivalensperspektiv kan det finnas anledning att fundera över om den svenska översättningen genom valet av futurum preteritum möjligen uttrycker en högre grad av överklighet än det franska originalet. Man skulle kunna tänka sig en alternativ översättning med *kommer att* istället för *skulle*. Då hade situationen, istället för att uppfattas som hypotetisk, uppfattats som något som talaren förutsätter faktiskt kommer att inträffa.

3.1.4 *Futur simple – modala hjälpverb*

När det gäller översättningsmotsvarigheter i form av modala hjälpverb, uppgår de till 37 fall, *ska/skall* icke medräknat, således omfattar de nära 14 procent av materialet. Till denna kategori väljer jag även att lägga ett fall av översättning med *lovar* + infinitiv. Även om detta verb egentligen inte räknas till de modala hjälpverben, fyller det en liknande funktion i detta

sammanhang.

Inom kategorin modala hjälpverb visar sig *kan* + infinitiv vara vanligast med 14 förekomster, följt av *får* och *tänker* med 9 förekomster vardera. Övriga enstaka förekomster gäller *vill* (2 förekomster), *måste* (1 förekomst), *lovar* (1 förekomst) samt *behöver* (1 förekomst).

3.1.4.1 *kan* + *infinitiv*

Som tidigare framkommit i avsnitt 2.4.4 förekommer verbet *kunna* i form av modalt hjälpverb med minst två olika funktioner, deontisk respektive potentiell. I följande exempel kan översättningsmotsvarigheten till *iras* sägas vara potentiell, eftersom det handlar om vad som är möjligt snarare än om vad som anses tillåtet:

- (27a) *J'irai* vous chercher votre argent
 (27b) Jag *kan* gå dit och hämta ut era pengar åt er
 (Mauriac)

Ifråga om ekvivalens kan man här konstatera att olika tolkningar av originaltexten skulle kunna resultera i olika översättningsmotsvarigheter. Tagen ur sitt sammanhang skulle den franska källtextmeningen likaväl kunna tolkas som ett löfte, eller närapå en förutsägelse, och en översättning med *ska* eller eventuellt *kommer att* hade i så fall varit möjlig och att föredra: 'Jag ska/kommer att hämta ut era pengar åt er'. Ett liknande resonemang kan föras utifrån ett annat exempel:

- (28a) Je te le *dirai* tout à l'heure
 (28b) Det *kan* jag säga litet senare
 (Simenon)

Det finns dock fler exempel där användningen av *kan* + infinitiv istället kan sägas vara deontisk, som i nästa exempel:

- (29a) Seigneur, au bout de ces neuvaines, répétait-elle, vous ne *permettez* pas cela
 (29b) Herre, efter så många fromhetsövningar, upprepade hon, *kan* du inte *tillåta* att något sådant sker.
 (Magnan)

Här handlar det inte om vad talaren tror att den gud hon åkallar är kapabel till att åstadkomma, snarare om vad som kan anses rimligt och tillåtet inom de ”gudomliga normer” som han antas följa.

I många fall är det dock svårt att avgöra huruvida en översättning med *kan* + infinitiv resulterar i en potentiell eller deontisk betydelse:

- (30a) *Après, si tu veux toujours, tu le tueras*
 (30b) Sen *kan* du alltid *döda* honom om du vill det!
 (Magnan)

Då meningen läses utan sitt sammanhang går det inte säkert att veta om den tilltalade här ges tillåtelse av talaren att döda, eller om det handlar om rent fysiska omständigheter som kommer att förändras någon gång i framtiden, efter talögonblicket, och därmed möjliggöra vad som tidigare var omöjligt att utföra. I detta fall finns det dock anledning att tro att det skulle bringa klarhet att känna till kontexten.

3.1.4.2 tänker + *infinitiv*

Verbet *tänka* räknas som tidigare nämnts i avsnitt 2.4.4 till de intentionella hjälpverben, och konstruktionen *tänker* + infinitiv indikerar avsikt eller vilja hos subjektsreferenten. Det finns skäl att notera att även om denna konstruktion avspeglar vad subjektsreferenten avser eller vill, innebär den knappast något absolut löfte om att aktionen verkligen kommer att inträffa:

- (31a) *Je ne vous dénoncerai pas, dit-elle*
 (31b) Jag *tänker* inte *ange* er, sade hon
 (Magnan)

I detta exempel är det möjligt att tolka källtextens *dénoncerai* som ett löfte eller åtagande, som inte helt återspeglas i översättningens *tänker ange*. Om någon av konstruktionerna *ska/skall* eller *kommer att* istället hade valts, hade denna betydelsenyans återgetts på ett tydligare sätt: *Jag ska inte/kommer inte att ange er*. Samma resonemang kan föras även utifrån följande exempel:

- (32a) *Je ne quitterai jamais ma femme*
 (32b) Jag *tänker* aldrig *lämna* min fru

(Simenon)

Även här uttrycks i översättningen en intention, som kanske inte fullt ut kan sägas ha samma tyngd som det löfte som källtexten möjligen ger uttryck för.

När subjektreferenten utgörs av tredje person singular kan originaltextens form i *futur simple* knappast avse löfte, men likväl kan den avspegla vad talaren tror kommer att hända. Med konstruktionen *tänker* + infinitiv avspeglas i översättningen i högre grad de intentioner talaren tror att denne subjektreferent har, än vad hon eller han verkligen tror kommer att inträffa:

- (33a) Il ne reste plus qu'à semer du sel dessus, et je crois qu'il le fera
 (33b) Nu är det bara att strö salt över alltihop och jag tror att han *tänker* göra det
 (Magnan)

Denna översättning resulterar, något tillspetsat, i följande tolkning: 'jag tror att han tänker strö salt över alltihop, men jag är inte alldeles säker på att han kommer att förverkliga sin intention'.

3.1.4.3 får + infinitiv

Verbet *få* räknas till de deontiska hjälpverben (se avsnitt 2.4.4), och konstruktionen *får* + infinitiv används för att tala om vad som är nödvändigt, möjligt eller tillåtet. Nedan följer ett exempel:

- (34a) Tu m'en *voudras* pas de rappeler que sa conversation était plate [...]
 (34b) Du *får* inte *ta illa upp* att jag påminner om att hennes konversation var ytterst intetsägande [...]
 (Mauriac)

Nästa exempel innehåller i uttrycket 'få se' vad som kanske kan anses vara en fast kollokation:

- (35a) Quand tu en *verras* une, tu crieras: "millions
 (35b) Så fort du *får se* ett, så ropa: Miljoner!
 (Mauriac)

Konstruktionen *får se* tycks i detta exempel inte ha några starka modala valörer. Enligt Teleman et al. (1999:296) kan också *få* ange en aktions inträdande vid underordnade infinitivfraser vid verb som t.ex. *se*, *höra* och *veta*, och har då inga modala betydelser. Man talar då om en ingressiv valör (Ramnäs 2008:230). En alternativ översättningsmotsvarighet till *verras* i exempel (35) hade kunnat vara i presens, 'så fort du ser ett', men i övrigt tycks inga andra lämpliga motsvarigheter stå till buds i detta fall. Konstruktionen *kommer att* kan förvisso också sägas vara fri från modala valörer, men fungerar knappast i detta sammanhang.

3.1.5 *Futur simple – imperativ*

I materialet finns 8 exempel på översättningsmotsvarigheter till *futur simple* i imperativ. Eftersom imperativ bara kan användas som tilltal till andra person singular respektive plural, kan det anses naturligt att antalet imperativformer i materialet inte är omfattande.

Som tidigare konstaterats (se avsnitt 2.3) kan *futur simple* användas för att uttrycka en order, som i allmänhet dock uppfattas som mindre strikt än en direkt order förmedlad genom imperativ. Anledningen till att den uppfattas som mildare hänger ihop med den osäkerhet som finns inneboende i utsagor som gäller framtid (Riegel 1994:314). Man kan därför fråga sig om ordern i följande exempel låter mer strikt i den svenska översättningen än i det franska originalet:

(36a) Vous les lui *donnerez* quand elle sera guérie

(36b) *Ge* dem till henne när hon blir bra

(Magnan)

(37a) Vous les *brûlerez*

(37b) *Bränn upp* dem

(Magnan)

Samtidigt är frågan om det finns något bra alternativ på svenska för att uttrycka just en mild order. Konstruktionen *kan* + infinitiv skulle kanske kunna användas i dessa exempel, men då är det knappast längre fråga om en order, utan om en möjlighet som den tilltalade kan välja att begagna sig av eller inte.

3.1.6 *Futur simple* – andra syntaktiska konstruktioner

I undersökningsmaterialet finns 13 exempel på översättningar där ingen direkt motsvarighet till *futur simple* står att finna. Detta beror på att översättaren valt att återge innehållet med en syntaktisk konstruktion som skiljer sig från originaltexten i större eller mindre utsträckning. Följande mening kan sägas utgöra ett exempel på en fri översättning:

- (38a) Vous les *mettrez* là-dedans, dit Gaspard en désignant le paddock
- (38b) Det är där inne de ska vara, sade Gaspard och pekade på paddocken
(Magnan)

Vad som i originaltexten kan karaktäriseras som en mild order ('ni ska lägga dem därinne'), kan endast förstås på detta sätt genom slutledning i den svenska översättningen. Sett ur ett ekvivalensperspektiv kan man kanske säga att en betydelsenynans i originaltextens innehåll gått förlorad. Det är dock möjligt att denna förlust kompenseras i den större kontexten.

I ovanstående exempel hade en mer källtextnära översättning varit fullt möjlig. Det finns dock flera fall där en källtextnära översättning skulle låta osvensk, vilket kan förklara en friare översättning:

- (39a) Nous *serons* mieux à la gendarmerie pour reprendre cet interrogatoire selon les règles
- (39b) Det går lättare att hålla ett regelrätt förhör på polisstationen
(Simenon)

I detta exempel tycks det svårt att finna en översättning till frasen *Nous serons mieux* (ung. 'vi kommer att vara/ha det bättre') som känns naturlig på svenska, och översättarens val att förmedla frasens innehåll genom den opersonlig konstruktionen 'Det går lättare' kan därför sägas vara helt motiverat.

Sammantaget torde orsaken till varför översättarna i vissa fall valt att använda sig av syntaktiska konstruktioner som skiljer sig från originaltexterna i de flesta fall sökas någon annanstans än i *futur simple*-formen i sig.

3.1.7 Sammanfattning av resultaten

Som tidigare konstaterats i avsnitt 3.1.1 har en fransk verbform i *futur simple* fått en textbaserad motsvarighet i form av en svensk futurumkonstruktion i knappt hälften av exemplen i den fransk-svenska delen av undersökningen. Detta är således den vanligaste kategorin av formella motsvarigheter. Därefter följer presens som nästan utgör en tredjedel av materialet, följt av konstruktioner med modala hjälpverb respektive annorlunda syntaktiska konstruktioner vilka vardera utgör 14 procent. Exempel med imperativ och futurum preteritum utgör vardera knappt 10 procent. En översikt av resultaten ges i Bilaga 1.

När det gäller fall där en rent temporal betydelse kan utläsas förekommer dessa främst bland exempel där motsvarigheten består av futurumkonstruktionen *kommer att* + infinitiv samt vid de flesta fall av presens. När det gäller motsvarigheter i form av den andra futurumkonstruktionen *ska/skall* + infinitiv, konstruktioner med modala hjälpverb, futurum preteritum samt imperativ, tycks den temporala betydelsen åtföljas av olika modala betydelser, i större eller mindre utsträckning. Eftersom de svenska uttrycken för framtid i sig har ett snävare betydelseomfång än *futur simple*, innebär valet av en viss verbform eller konstruktion i översättningarna ofta att vissa, möjliga betydelsenyanser utesluts. Detta märks inte minst när det gäller imperativ och flera av de modala hjälpverbskonstruktionerna.

3.2 Från svenska till franska

I det material som gäller förekomster av former av *futur simple* i franska översättningar av svenska texter finns totalt 97 förekomster. Detta är cirka en tredjedel av antalet i det fransk-svenska materialet (274). Visserligen saknades helt förekomster av *futur simple* i en av romanerna (Wägéus), men det är troligt att förklaringen till att de franska översättningarna innehåller så pass få former av *futur simple* till övervägande del står att finna i andra orsaker, i form av influenser från källspråkstexterna. Wastesson (2010:67) hänvisar till Tirkkonen-Condit (2004:177) enligt vilken översättningar har en tendens att uppvisa en alltför hög andel lingvistiska element som är typiska för källspråket. Wastesson benämner själv detta fenomen *translationese*. Sådana källtextinfluenser kommer kort att diskuteras i samband med sammanfattningen av resultaten.

Nedan följer några exempel ur detta delmaterial från varje kategori följda av kortare diskussioner. I det svensk-franska materialet återfanns inga exempel på futurum preteritum och imperativ. I 2 exempel utgörs motsvarigheterna till *futur simple* av en form av konjunktiv respektive preteritum. Dessa exempel kan troligen sägas utgöra undantag i materialet, och de kommer därför inte att diskuteras här.

3.2.1 Futurum – *futur simple*

I sammanlagt 31 exempel (cirka 32 procent) består originaluttrycken av en form av futurum. Här visar sig *ska/skall* vara den vanligaste motsvarigheten med 20 förekomster, medan 11 utgörs av *kommer att*. Proportionerna är alltså de omvända jämfört med det fransk-svenska materialet, där *kommer att* utgjorde den vanligaste motsvarigheten.

3.2.1.1 kommer att + *infinitiv*

I de exempel på *kommer att* som förekommer i de svenska källtexterna kan så gott som samtliga sägas utgöra rena förutsägelser, där talaren uttalar sig om vad hon eller han är övertygad om kommer att hända:

- (40a) Han *kommer att spotta* er i synen när ni försöker slippa in i hans rike och be er dra åt helvete istället
- (40b) Il vous *crachera* au visage quand vous essaieriez de vous glisser dans Son Royaume, et Il vous priera d'aller en enfer
(Lagerkvist)

I några fall uttrycks dock reservationer för utsagor som annars skulle tolkats som rena förutsägelser:

- (41a) Och med de där nävarna *kommer* du **säkert att kunna** göra skäl för dig [...]
- (41b) Et avec ces poings tu *sauras* **certainement** te rendre utile [...]
(Lagerkvist)

Sammanfattningsvis kan de konstruktioner med *kommer att* i de svenska källtexterna som fått en motsvarighet i *futur simple* i de franska översättningarna sägas fylla en rent temporal funktion.

3.2.1.2 ska/skall + *infinitiv*

Precis som i det fransk-svenska materialet kan fler betydelsenysanser än de rent temporala hittas bland de exempel där *ska/skall* uppträder. Här finns dock 5 exempel som kan sägas utgöra rena förutsägelser, och här kan *ska/skall* i princip sägas vara utbytbart mot *kommer att*:

- (42a) Den fruktansvärda berättelsen om sköldpaddans lidanden och död
skall läsas av många
- (42b) Le terrible récit de l'agonie et de la mort de la tortue *sera lu* par un
grand nombre de gens
(Pleijel)

I minst 4 exempel kan användningen av *ska/skall* sägas handla om ren avsikt:

- (43a) Då *ska* jag *visa* dig hur en hyena går tillväga med sitt offer
- (43b) Alors je te *montrerais* comment une hyène procède avec sa victime
(Lagerkvist)

I minst 8 fall kan *ska/skall* sägas utgöra exempel på deontisk betydelse, dvs. befallning, förpliktelse, löfte eller åtagande, vilket också, som konstaterats, är vanliga modala betydelser hos *futur simple* och som också förekommer flitigt i det fransk-svenska materialet:

- (44a) Fast är det så att du nödvändigt vill, så *ska* vi *föra* dig dit förstås
- (44b) Mais si tu y tiens absolument, nous t'y *conduirons*, bien sûr
(Lagerkvist)

I materialet finns 2 exempel på *ska/skall* med deontisk betydelse där översättningen intressant nog utgörs av ett hjälpverb i *futur simple* och huvud verbet i infinitiv:

- (45a) Honom *ska* du *akta* dig för
- (45b) Tu *devras* te *méfier* de lui
(Lagerkvist)

Översättaren har här följt mönstret i den svenska originaltexten med modalt hjälpverb följt av infinitiv, trots att en översättning med huvudverbet i *futur simple* också varit möjligt: 'Tu te *méfieras* de lui'. Man kan här fundera över om den befallning som kan läsas in i originaltexten får en starkare värde i franskan och så att säga förtydligas genom hjälpverbet *devoir* ('måste', 'böra', 'vara tvungen att'), än den skulle få med huvudverbet böjt i *futur simple*. Denna typ av hjälpverbskonstruktion kommer även att diskuteras i avsnitt 3.2.3 om modala hjälpverb nedan.

3.2.2 *Presens – futur simple*

Cirka hälften (drygt 50 procent) av förekomsterna av *futur simple* i de översatta texterna motsvaras av ett originaluttryck i presens, totalt 44 förekomster. I en majoritet av dessa fall kan förklaringen sökas i preferenser inom respektive språk. Trots att presens i vissa fall kan användas för att ange framtid även i franskan, tyder resultaten på att futurum är att föredra i många fall, även där det framgår genom tidsadverbial eller kontext att det är framtid som åsyftas. Inte sällan tycks förklaringen till tempusbytet i de franska översättningarna också stå att finna i själva satstypen, där futurum ibland krävs eller starkt föredras (se avsnitt 2.5 ovan).

I 8 exempel fixeras tiden för aktionen genom ett tidsadverbial. I följande exempel framgår genom uttrycket *snart* att aktionen äger rum efter talögonblicket:

- (46a) **Snart** är gatljusen tända när jag *kommer in* i köket
 (46b) **Bientôt** les réverbères *seront* allumés quand j'*entrerai* dans la cuisine
 (Myrdal)

I denna svenska källtextmening finns dessutom en tidsbisats, *när jag kommer in i köket*. I denna satstyp måste presens användas i svenskan. I franskan måste tidsbisatsen däremot stå i samma tempus som huvudsatsen, *futur simple*. I materialet förekommer 5 temporala bisatser.

Ytterligare några exempel kan förklaras genom grammatiska faktorer, detta gäller framför allt så kallade *que*-satser (6 exempel). I åtminstone 15 exempel (34 procent) är det kontexten som anger att aktionen avser framtid:

- (47a) Ferrante ville gärna stanna kvar för att klara av saken med kaptenen, men skepparn viftade undan både honom och jätten, upprepade sin order åt dem. – Det här *sköter* vi, sa han
- (47b) Ferrante avait envie d'achever, de ses mains, le commandant, mais le capitaine lui fit signe d'aller avec le géant, et confirma son ordre en disant: - On s'*occupera* de ça sans vous
(Lagerkvist)

Även i fall där presensformen lika gärna kan tolkas till att gälla tiden för talögonblicket kommer den genom översättningen med *futur simple* att obestriddligen syfta på framtid i den franska texten:

- (48a) I mitt sinne fanns en viss melankoli, jag *döljer* det icke
- (48b) J'éprouvais, je ne le *cacherais* pas, une certaine mélancolie
(Pleijel)

Kanske handlar det om olika sätt att betrakta tid som kommer till uttryck i de båda språken. I exempel (48b) skulle man kunna tänka sig följande underliggande resonemang för valet av futurum: ”I den händelse någon frågar mig skulle jag inte dölja min sinnesstämning vid tidpunkten, men ännu har ingen frågat”. Att dölja något kan ses som en aktiv handling som utövas gentemot en annan person vid ett givet tillfälle.

3.2.3 Modala hjälpverb – *futur simple*

I de svenska källtexterna finns totalt 17 uttryck (18 procent) som kan kategoriseras som modala hjälpverb, som i de franska översättningarna återgivits med en form i *futur simple*. Vanligast är *kan* + infinitiv med 9 förekomster, följt av *får* + infinitiv (5 förekomster) och *måste* + infinitiv (3 förekomster). Liksom i exempel (45), där *ska* + infinitiv återgivits med en hjälpverbskonstruktion även i den franska översättningen, kan ytterligare 11 sådana exempel konstateras i kategorin för de modala hjälpverben. Sådana konstruktioner finns även i det franska källtextmaterialet, men de är mycket få.

Nedan följer ett exempel där källtextens hjälpverbskonstruktion *kan ha* översatts med motsvarande verb, *pouvoir* ('kunna') i *futur simple* följt av ett verb i infinitiv:

- (49a) Någon nytta *kan* vi alltså *ha* av honom så länge han varar, avgjorde Kolff
- (49b) Il *pourra* nous *servir* le temps qu'il lui reste à vivre, conclut Kolff (Pleijel)

Det hade varit möjligt att översätta konstruktionen *kan ha* genom att böja huvud verbet i *futur simple*, 'il nous *servira*'. Genom att hjälpverbskonstruktionen behålls i översättningen råder det dock inget tvivel om vilken modal betydelse som avses – det handlar här om vad som är möjligt, och *kan* + infinitiv har således potentiell innebörd.

I ett annat exempel, också med *kan* + infinitiv, är dock frågan om det inte hade gått lika bra med huvud verbet i *futur simple* istället för en hjälpverbskonstruktion även i översättningen:

- (50a) Jag ska uppfinna ångmaskiner som *kan gå* hela dagarna nästan utan bränsle
- (50b) Je vais inventer des machines à vapeur qui *pourront marcher* toute la journée presque sans combustible (Myrdal)

Formen *marcheront* i översättningen hade knappast inneburit en annorlunda tolkning av innehållet. Att ångmaskinerna *kan gå* hela dagarna innebär väl snarast att de också, med mycket hög grad av sannolikhet, *kommer* att göra det. Möjligen innebär valet av konstruktionen *pourront marcher* en något högre grad av hypotes än vad som kan läsas in i källtexten.

Sammanfattningsvis är det troligt att de modala hjälpverbskonstruktionerna i de franska översättningarna åtminstone delvis kan förklaras genom influenser från källtexten, med tanke på att andelen sådana konstruktioner är avsevärt mycket större i de franska översättningarna än i de franska källtexterna.

3.2.4 Andra syntaktiska konstruktioner – *futur simple*

I materialet finns 3 exempel där källtexternas innehåll återgivits med annorlunda syntaktiska konstruktioner i de franska översättningarna, och någon motsvarighet till de uttryck i *futur simple* som finns i dessa texter inte står att finna i de svenska källtexterna. Liksom i det fransk-svenska materialet går det knappast att urskilja något mönster i dessa exempel för varför

en annorlunda syntaktisk konstruktion valts. Troligen handlar det om att ett uttryck svårligen kan återges på ett smidigt sätt i översättningen om det översätts ordagrant:

- (51a) Krönikan om samhällsförändringen är en annan och kanske senare historia
 (51b) La chronique du changement de la société est une autre histoire, qui sera peut-être racontée plus tard
 (Myrdal)

I exemplet ovan hör verbformen *sera* till vad som måste betraktas som ett tillägg i den franska översättningen, '[...] en annan historia, som kanske kommer att bli berättad senare'. Man kan här notera att det svenska uttrycket *senare historia* faktiskt knappast låter sig återges ordagrant på franska, och omskrivningen ter sig därför trots allt logisk.

3.2.5 Sammanfattning av resultaten

I det svensk-franska undersökningsmaterialet är det i särklass vanligast att en form av *futur simple* i det franska måltextmaterialet motsvaras av en form av presens i det svenska källtextmaterialet. Detta gäller i cirka 45 procent av exemplen. Det näst vanligaste originaluttrycket är en futurumkonstruktion, vilket gäller i cirka 32 procent av exemplen. Modala hjälpverb står för 18 procent, medan resterande förekomster på några procent gäller andra syntaktiska konstruktioner samt andra tempus. En översikt av samtliga förekomster ges i bilaga 2.

Det finns troligen flera orsaker till att andelen förekomster av *futur simple* i det svensk-franska materialet är så pass mycket mindre än i det fransk-svenska. Det finns skäl att tro att mycket går att härleda till källtextinfluenser. Det är t.ex. troligt och logiskt att en svensk imperativform översätts med imperativ även i franskan, eftersom denna möjlighet finns att tillgå och sannolikt innebär högsta möjliga ekvivalens ifråga om innehåll. Det är också troligt att former av presens med temporal betydelse med avseende på framtid i svenskan åtminstone ibland även återges i presens i de franska översättningarna, eftersom presens även i franskan kan syfta på framtid även om det inte är lika vanligt som i svenskan. På motsvarande sätt är det möjligt att svenskt futurum förekommer i större omfattning i de svenska översättningarna än vad de skulle ha gjort i originaltexter på grund

av källtextinfluenser. Man bör heller inte glömma bort att *futur périphrastique* kan stå för en viss del av uttrycken för framtid i de franska översättningarna.

3.3 Resultaten i jämförelse med andra studier

I detta avsnitt diskuteras resultaten av de båda delundersökningarna med avseende på fördelning av kategorier i ljuset av tidigare studier samt i fråga om tempus och modalitet sett ur ett ekvivalensperspektiv.

3.3.1 Fördelning av textbaserade formella motsvarigheter

Syftet är här att sammanfatta resultaten med avseende på de kategorier av formella textbaserade motsvarigheter till *futur simple* som förekommer i materialet och hur de fördelar sig.

Nedan följer en tabell som i procent visar fördelningen av översättningsmotsvarigheter till *futur simple* i den del av materialet som består av franska källtexter och svenska måltexter:

TABELL 1. Svenska översättningsmotsvarigheter till *futur simple*

Futur simple blir på svenska (%):	Inget böjt verb (annan syntaktisk konstruktion)	Futurum	Presens	Modalt hjälpverb	Futurum preteritum	Imperativ	Totalt
	5	45	30	14	3	3	100

Som synes motsvaras *futur simple* av futurum i svenskan i knappt hälften av fallen. Därefter följer presens, som en mycket vanlig översättningsmotsvarighet. Om man skulle välja att inkludera modala hjälpverb i kategorin för presens (dessa verb är ju böjda i presens), skulle denna kategori bli nästan lika vanlig som kategorin för futurum.

I den del av materialet som består av svenska källtexter och franska måltexter ser fördelningen av uttryck som fått en översättningsmotsvarighet i *futur simple* ut på följande vis:

TABELL 2. Svenska källtextuttryck som översatts med *futur simple*

Uttryck som motsvaras av <i>futur simple</i> (%):	Inget böjt verb (annan syntaktisk konstruktion)	Futurum	Presens	Modalt hjälpverb	Andra tempus	Totalt
	3	32	45	18	2	100

I denna del av materialet är andelen uttryck i presens som motsvaras av *futur simple* ännu högre, och om man skulle lägga till kategorierna för modala hjälpverb skulle den utgöra 63 procent, således nästan två tredjedelar av förekomsterna.

Den sista tabellen visar resultaten från tabell 1 och 2 tillsammans, med målet att få en uppfattning om vilka kategorier som svarar mot *futur simple*:

TABELL 3 – Svenska motsvarigheter till *futur simple*

Futur simple motsvaras av (%):	Inget böjt verb (annan syntaktisk konstruktion)	Futurum	Presens	Modalt hjälpverb	Futurum preteritum	Andra tempus	Imperativ	Totalt
	4,5	42	34	15	2	0,5	2	100

Resultaten är intressanta att jämföra med Sandbergs studie (1997). Det finns dock en del att ta hänsyn till vid en sådan jämförelse: Först och främst gäller detta att Sandbergs studie även omfattar franskans andra futurum, *futur périphrastique* (som omfattar 21 procent av det totala antalet franska futurumformer i undersökningen) (1997:131, tabell 7:2). Dessutom utgår hennes undersökning från futurumformer i båda språken. Exempelen utgår alltså inte enbart från futurumkonstruktioner i franskan, utan även på motsvarande sätt i svenskan utifrån konstruktionerna *kommer att* + infinitiv och *ska/skall* + infinitiv. Klassificeringen av materialet ser för övrigt något an-

norlunda ut: Sandberg har även räknat konstruktioner med modala hjälpverb till kategorin för presens, vilket givetvis måste beaktas vid en jämförelse av antal förekomster för denna kategori.

När det gäller svenskans futurumkonstruktioner *kommer att* + infinitiv och *ska/skall* + infinitiv, finner Sandberg att de förekommer lika ofta i materialet (1997:130), vilket stämmer väl med min undersökning (totalt 79 förekomster av *ska/skall* respektive 76 av *kommer att*). Vidare uppgår i Sandbergs studie andelen exempel som uppvisar förekomster av futurum i båda språken till 48 procent. Antalet förekomster av futurum enbart i franskan, dvs. uttryck som i svenskan har andra motsvarigheter än *kommer att* + infinitiv respektive *ska/skall* + infinitiv, svarar för 31 procent, medan andelen futurum i svenskan som motsvaras av andra tempus än futurum i franskan endast uppgår till 21 procent (Sandberg 1997:130, tabell 7:1).

Dessa siffror tyder på att futurum oftare används för att uttrycka framtid i franskan än i svenskan. Att det skulle förhålla sig på det sättet är inte svårt att tro utifrån resultaten från min undersökning, där presens (om man räknar med modala hjälpverbskonstruktioner) är en nästan lika vanlig formell motsvarighet till *futur simple* som de två svenska futurumkonstruktionerna tillsammans. Man kan också konstatera att det faktum att knappt hälften av gemensamma förekomster av futurum i de båda språken i Sandbergs undersökning svarar relativt väl mot de 42 procent gemensamma förekomsterna i mitt material (Tabell 3), även om dessa siffror som sagt inte kan jämföras direkt. Bergvatn finner för övrigt i sin studie en regelbundenhet med avseende på att *futur simple* tycks svara mot presens i norskan (2010:101).

När det gäller fall av annan svensk motsvarighet till franskt futurum än futurum och presens, är denna andel liten i Sandbergs material, på samma sätt som i min undersökning. Exempel som inte innehåller något böjt verb uppgår i hennes studie till 28 av totalt 476 (1997:146, tabell 7:12), således cirka 6 procent, vilket kan jämföras med 4,5 procent i denna undersökning (tabell 3). Förekomster av andra tempus svarar tillsammans endast för cirka 4 procent av materialet i Sandbergs studie (1997:146, tabell 7:12). I denna undersökning utgör de inte ens 1 procent.

Trots att klassificeringen i de båda studierna skiljer sig åt på några avgörande punkter, kan ändå en tendens urskiljas: resultaten pekar mot att franskan och svenskan skiljer sig åt i relativt stor omfattning med avseende på tempusanvändning när det gäller att uttrycka framtid. I sammanhanget kan även nämnas att Bergvatn kommer till slutsatsen att det råder en brist på

överensstämmelse mellan franskan och norskan med avseende på hur futurum uttrycks (2010:107).

3.3.2 *Temporalitet, modalitet och ekvivalens*

När det gäller att försöka se mönster i materialet med avseende på om en verbkonstruktion förekommer i rent temporal användning eller om även modala betydelser kan utläsas, låter sig inte detta göras på något enkelt sätt. Rent temporala betydelser, dvs. oftast rena förutsägelser, kan framför allt utläsas i exempel ur materialet med motsvarigheter till *futur simple* i form av *kommer att* + infinitiv, samt i exempel med motsvarigheter i presens. Presens tycks, utifrån resultaten från denna undersökning, vid sidan av *kommer att* + infinitiv vara det tempus som används i svenskan för att neutralt konstatera att något kommer att inträffa, förutsatt att satsen ifråga innehåller någon annan ”framtidsmarkör”, exempelvis i form av tidsadverbial eller genom tidsbisats, eller att det genom kontexten framgår att utsagan avser framtid.

När det gäller modala betydelser innebär det faktum att de svenska uttrycken för framtid har ett snävare betydelseomfång än *futur simple* att ett visst val av motsvarighet ibland utesluter andra möjliga betydelser. Det kan också handla om att graden av exempelvis sannolikhet eller plikt är svår att återge exakt. Det finns anledning att tro att det därför på sätt och vis är lättare att återge de svenska uttrycken med sitt snävare och därför mer exakta betydelseomfång med mer exakta motsvarigheter på franska än tvärtom, motsvarigheter som då inte gäller *futur simple* och som därför inte ingår i denna undersökning.

4. Sammanfattande diskussion

I denna undersökning har syftet för det första varit att ta reda på vilka kategorier av svenska formella textbaserade motsvarigheter till franska verbformer i *futur simple* som kan urskiljas i ett korpusmaterial, samt hur dessa fördelar sig på de aktuella kategorierna. Syftet var också att jämföra resultaten med tidigare studier. Som tidigare konstaterats i avsnitt 3.3 kan den vanligaste kategorin av formella motsvarigheter till *futur simple* utifrån resultaten av undersökningen sägas vara svenskt futurum i form av *kommer att* + infinitiv eller *ska/skall* + infinitiv. Sammanslagna svarar emellertid alla de andra kategorierna för en större andel, och i de flesta fall motsvaras således en form av *futur simple* av ett annat uttryck än futurum. Presens utgör en vanlig kategori, liksom konstruktioner med olika modala hjälpverb. Andra kategorier förekommer i relativt liten utsträckning. Jämförelser har i viss utsträckning gjorts med framför allt Sandbergs studie (1997), och trots att denna studie har ett delvis annat upplägg med något annorlunda klassificering kan resultaten i huvudsak sägas peka i samma riktning.

Det kan vara värt att i detta sammanhang poängtera att en undersökning av detta slag utifrån en parallellkorpus med litterära texter inte nödvändigtvis ger en bild av hur vanliga olika kategorier av uttryck för framtid är i svenskan generellt, eller i vilken utsträckning en viss kategori motsvaras av *futur simple* i franskan. Som tidigare nämnts kan influenser från källtexten spela in vid översättningen av en text. Enligt Eriksson är många lingvister skeptiska till översättningsanalysen som metod inom den kontrastiva språkvetenskapen, eftersom interferenser från originalspråket ofrånkomligen påverkar översättaren vid överföringen av budskapet så pass mycket att undersökningsresultaten ”inte kan sägas ge en rättvisande bild av den språkliga verkligheten” (Eriksson 1997:10). Dock finns också en delvis motsatt uppfattning, enligt vilken skillnader och likheter när det gäller olika språk kan beskrivas utifrån kontrastiva analyser från en omfattande korpus av källtexter och översättningar (1997:11). En mer omfattande studie utifrån en korpus som innehåller olika texttyper skulle

kanske kunna visa på mer generella tendenser inom franskan respektive svenskan när det gäller uttryck för framtid. Det är också möjligt att studier utifrån enskilda svenska konstruktioner som betecknar framtid och deras motsvarigheter i franskan skulle leda till en mer nyanserad bild av temporala och modala betydelser.

När det gäller översättningsperspektivet finns det dock anledning att tro att resultaten i denna undersökning pekar mot generella tendenser. Syftet med undersökningen gällde för det andra att i ett ekvivalensperspektiv reflektera över hur en översättning påverkas av det faktum att uttrycken för framtid i de olika språken skiljer sig åt semantiskt och huruvida översättaren ifråga kompenserat för eventuellt betydelsebortfall eller betydelsestilllägg. Här har olika temporala och modala betydelser vägts in. När det gäller kompensation har ingen sådan kunnat konstateras, men troligen skulle en mer ingående analys av varje textexempel behöva göras för att säkert veta hur det förhåller sig på denna punkt. I vissa exempel, inte minst när källtexten är på franska, kan dock översättningarna sägas utgöra förtydliganden av källtexten i och med valet av en viss konstruktion. Man skulle också kunna beskriva det som att översättaren i och med valet av en viss översättningsmotsvarighet tvingas att ”ta ställning” för en viss betydelsenysans som samtidigt utesluter andra, potentiella betydelsemöjligheter som så att säga finns inneboende i verbformen *futur simple*.

När det gäller huruvida det går att hitta belägg för Sandbergs abstraktionshypotes har detta inte kunnat undersökas närmare, delvis på grund av undersökningarnas olika upplägg. Rent allmänt kan ändå en tendens anas där *futur simple* med rent temporal betydelse i svenskan i relativt stor omfattning motsvaras av presens alternativt *kommer att* + infinitiv. När modala betydelser kan läsas in, blir en utsaga lätt mer svårtolkad. I svenskan finns en rad olika uttryck att tillgå beroende på betydelsenysans, och det är därmed inte alls lika givet vilken svensk verbform eller verbkonstruktion som kommer att svara mot verbformen i *futur simple* i ett visst exempel. I denna mening är det möjligt att säga att resultaten av denna studie talar för att abstraktionshypotesen i Sandberg (1997) stämmer.

Referenser

Material

Corpus parallèle suédois – français (CPSF)

- Ernaux, Annie 1999 [1987]. *Une femme*. Paris: Gallimard.
- Ernaux, Annie 1994 [1993]. *Kvinnan*. Översättning: Katja Waldén.
Stockholm: Månocket.
- Lagerkvist, Pär 1962. *Pilgrim på havet*. Stockholm: Bonniers.
- Lagerkvist, Pär 1963. *Pèlerin sur la mer*. Översättning: Marguerite Gay & Gerd de Mautort. Paris: Stock.
- Magnan, Pierre 1997 [1984]. *La Maison assassinée*. Paris: Denoël.
- Magnan, Pierre 1987 [1986]. *Stenängeln*. Översättning: Christina Angelfors. Höganäs: Bra Böcker.
- Mauriac, François 1991 [1932]. *Le Nœud de vipères*. Paris: Grasset.
- Mauriac, François 1992 [1932]. *Ormboet*. Översättning: Axel Claëson.
Stockholm: Litteraturfrämjandet.
- Myrdal, Jan 1989 [1982]. *Barndom*. Stockholm: Norstedts.
- Myrdal, Jan 1988. *Enfance en Suède*. Översättning: Marc de Gouvenain & Lena Grumbach. Arles: Actes Sud.
- Pleijel, Agneta 1993. *Fungi: en roman om kärleken*. Stockholm: Norstedts.
- Pleijel, Agneta 1997. *Fungi: un roman sur l'amour*. Översättning:
Anna Gibson. Paris: Flammarion.
- Simenon, Georges 1964. *La Chambre bleue*. Paris: Presses de la cité.
- Simenon, Georges 1977. *Det blå rummet*. Översättning: Kerstin Hallén.
Stockholm: Bonniers.
- Wägeus, Mats 1986. *Jakt på vitt fält*. Stockholm: Alba.
- Wägeus, Mats 1990. *Scène de chasse en blanc*. Översättning: Jean-Baptiste Brunet-Jailly. Paris: Presses de la Renaissance.

Litteratur

- Bergvatn, Christine 2010. *Le futur en français et en norvégien. Une étude contrastive du futur en français et de ses réalisations en norvégien moderne dans une perspective traductologique*. Masteruppsats. Universitetet i Bergen.
- Bladh, Elisabeth 2011. Framtid på franska: skillnader mellan enkelt och sammansatt futurum. I: *Tid och tidsformer i olika språk*. Göteborgs universitet: Institutionen för språk och litteraturer, s. 99–117. *Studia Interdisciplinaria, Linguistica et Litteraria*.
- Daidsen-Nielsen, Niels 1990. *Tense and mood in English: a comparison with Danish*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Eriksson, Olof 1997. *Språk i kontrast. En jämförande studie av svensk och fransk meningsstruktur*. Göteborg: Akademiförlaget.
- Fleischman, Suzanne 1990. *Tense and Narrativity. From Medieval Performance to Modern Fiction*. London: Routledge.
- Gellerstam, Martin 1996. Translations as a source for cross-linguistic studies. I: Aijmer, Karin et al. (eds), *Languages in Contrast. Papers from a Symposium on Text-based Cross-linguistic Studies. Lund 4–5 March 1994*. Lund: Lund University Press, s. 331–333.
- Hultman, Tor G. 2003. *Svenska Akademiens språklära*. Stockholm: Svenska Akademien & Norstedts.
- Ivir, Vladimir 1981. Formal Correspondence vs. Translation Equivalence Revisited. *Poetics Today*. (2:4) 1981 Summer – Autumn. Duke University Press, s. 51–59.
- Munday, Jeremy 2008 [2001]. *Introducing Translation Studies. Theories and Applications*. 2nd ed. New York: Routledge
- Ramnäs, Mårten 2008. *Étude contrastive du verbe suédois få dans un corpus parallèle suédois – français*. (Acta Universitatis Gothoburgensis. Romanica Gothoburgensia, 62.) Göteborg: Göteborgs universitet.
- Reichenbach, Hans 1947. *Elements of Symbolic Logic*. London: Collier-Macmillan.
- Remdahl, Miriam 2012. *Was or is Paul too Jewish to Accept the Idea of Christ as a Second Divine Being? Tempusanvändning i en engelsk populärvetenskaplig bok och i dess svenska översättning*. Magisteruppsats. Göteborgs universitet.
- Riegel, Martin et al. 1994. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Puf.

- Sandberg, Vesta 1997. *Temps et traduction. Étude contrastive des temps de l'indicatif du français et du suédois.* (Études romanes de Lund, 59.) Lund: Lund University Press.
- Sundell, Lars-Göran 1991. *Le temps futur en français moderne.* (Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Romanica Upsaliensia, 49.) Uppsala: Uppsala universitet.
- Teleman, Ulf et al. 1999. *Svenska Akademiens Grammatik. 4. Satser och meningar.* Stockholm: Svenska Akademien.
- Tirkkonen-Condit, Sonja 2004. Unique items – over- or under-represented in translated language? I: Mauranen, Anna & Pekka Kujamäki (eds), *Translation universals – do they exist?* Amsterdam: John Benjamins, s. 177–184.
- Wall, Kerstin et al. 1999. *Bonniers Franska Grammatik.* Stockholm: Bonnier Utbildning AB.
- Wastesson, Sofia 2010. *L'Atténuation en traduction. Étude traductologique des marqueurs de probabilité en français et en suédois.* (Linnaeus University dissertations, 28.) Linnéuniversitetet: Linnaeus University Press.